

Högskolan i Halmstad
Sektionen för hälsa och samhälle
Statsvetenskap 61-90 hp
Handledare: Frida Stranne

Arkivexemplar
Vårterminen 2012
Kandidatuppsats 15 hp
Examinator: Jörgen Johansson

Makt, påverkan och inflytande i den institutionella sfären

En studie av USA:s, EU:s och Sveriges säkerhetsstrategier
2010 och 2011

Författare: Camilla Åkerström
Personnr: 701105-4249

(tom sida)

Sammanfattning

Syftet med studien är att genom en jämförande kvalitativ textanalys av politiskt strategiska dokument studera i första hand *hur* valda strategier uttrycker idéer avseende antiterrorstrategier, och i föreliggande fall *om*, USA:s terrorismstrategier har påverkat EU:s och Sveriges utformning av sina respektive strategidokument avseende synen på fenomenet terrorism. Syftet breddas för att om möjligt visa på om Sverige kan ses som närmare USA än EU i det institutionella antiterrorarbetet avseende de politiska uttrycken som används kring terrorism och antiterrorstrategier. Teorier som ligger till grund för analysen kommer från Giddens, Gramsci och Kagans tankar kring makt, hegemoni, påverkan och inflytande. Metoden för att genomföra analysen bygger delvis på Faircloughs diskursanalys. Resultatet indikerar att USA intar en proaktiv hållning i sin antiterrorstrategi och blir på detta sätt tongivande över sin egen såväl som över andras utformning av antiterrorstrategier. EU å sin sida väljer en reaktiv inställning och blir på det sättet följsam och underdånig USA:s strategi och Sverige pendlar mellan dessa lägen beroende på vilken aspekt av strategin som analyseras.

Nyckelord: EU, Fairclough, Giddens, Kagan, Sverige, säkerhetsstrategier, terrorism, USA

Antal sidor: 49

Antal tecken (utan mellanslag): 143 015

Antal ord: 24 833

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
PROBLEMFÖRMULERING	1
STUDIENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
<i>Syfte</i>	3
<i>Frågeställningar</i>	3
STUDIENS AVGRÄNSNINGAR OCH DISPOSITION.....	3
<i>Avgränsningar</i>	3
<i>Disposition</i>	4
TIDIGARE FORSKNING (GER ANVÄNDBARA TEORIER)	4
TEORIANKNYTNING	7
<i>Anthony Giddens struktureringsteori och Antonio Gramscis tankar om hegemoni</i>	9
<i>Komplicerade teoretiska antaganden begripliggörs</i>	12
<i>I Robert Kagans värld</i>	13
<i>Begreppsdefinitioner – en räddare i nöden eller ett problem i sig?</i>	16
METOD OCH MATERIAL.....	17
<i>Metodval</i>	17
<i>Begrepp användbara för påverkan och konfliktanalys</i>	18
<i>Operationalisering av begreppen – för att göra dem användbara</i>	20
<i>Validitet och reliabilitet hos metoden</i>	22
<i>Svagheter med diskursanalys som teori och metod</i>	22
<i>Det empiriska materialet</i>	23
<i>Presentation av materialet</i>	23
<i>Källkritik</i>	24
2. Bakgrund till utvecklandet av antiterrorstrategier under 2000-talet.....	26
USA.....	26
EUROPEISKA UNIONEN.....	28
SVERIGE.....	29

3. Analysavsnitt.....	30
VEM BÄR ANSVARET OCH FÖR VEM ELLER VAD SKA DET GÄLLA?	31
<i>USA</i>	31
<i>Europeiska unionen</i>	32
<i>Sverige</i>	33
HUR SER USA, EU OCH SVERIGE PÅ HOT OCH HOTBILD?.....	34
<i>USA</i>	34
<i>Europeiska unionen</i>	35
<i>Sverige</i>	36
VILKA MEDEL HAR TEORETISKT SETT USA, EU OCH SVERIGE TILL SITT FÖRFOGANDE? HUR ÄR DESSA MEDEL TÄNKTA ATT ANVÄNDAS?.....	37
<i>USA</i>	37
<i>Europeiska unionen</i>	39
<i>Sverige</i>	40
4. Sammanfattning av studien med avslutande resultatdiskussion.....	42
STUDIEN I SAMMANFATTNING OCH FORSKNINGSFRÅGORNAS BESVARAS	42
<i>Forskningsfrågorna besvaras</i>	44
AVSLUTANDE REFLEKTIONER	48
<i>Framtida forskningsförslag</i>	49
Källförteckning.....	50
LITTERATUR	50
INTERNET	51
ÖVRIGA KÄLLOR	54

Tabeller och figurer

Sidan 6. Tabell I. Jämförelse mellan USA:s och EU:s säkerhetsstrategier 2002 och 2003 från Berenskoetter, *Mapping the Mind Gap: A Comparison of US and European Security Strategies*.

Sidan 12. Figur I. Diskursens dimension och diskursanalysens möjligheter. Källa: Fairclough 1995:98.

Sidan 16. Tabell II. Analysinstrument. Kagans begrepp, ansvar, medel, hot och hotbild.

Sidan 45 och 47. Tabell III. Jämförelse mellan USA:s och EU:s säkerhetsstrategier 2002 och 2003 från Berenskoetter *Mapping the Mind Gap: A Comparison of US and European Security Strategies*.

Sidan 47. Tabell IV. Jämförelse mellan USA:s, EU:s och Sveriges säkerhetsstrategier 2010 och 2011.

1. Inledning

Tisdagen den 11 september 2001, förändrades världen och terrorismen fick ett nytt ansikte. Klockan 08.48, lokal tid, flög American Airlines Flight 11 in i det norra tornet av World Trade Centers tvillingtorn på Manhattan i New York. Klockan stannar på 09.06 när United Airlines Flight 175 rammar det södra tvillingtornet. Klockan 10.03 havererar United Airlines Flight 93 på ett fält i Sommerset County i Pennsylvania, alla ombord omkommer. Totalt dödas 2995 människor på lite mer än en timmes tid och detta kom att bli upptakten till ett krig, med många civila offer i dess kölvatten. En politiskt och religiöst motiverad terrorism hade visat sin styrka genom angreppet på USA:s territorium. Men var angreppet oprovoceerat? Svaret på den frågan blir jakande om USA:s f.d. president George W. Bush får svara medan ett nekande är ett troligt svar från andra håll i världen. USA kräver vedergällning och kampen mot terrorismen har tagit en ny vändning då USA förespråkar krig mot terrorn (Jacobsson 2011). Dessa händelser kom att bli startskottet för en ny syn på terrorismen och nya internationella och nationella antiterrorismstrategier tog sin form. USA går i bräschen för denna utveckling, som särskilt hävdar att den löst sammanhållna gruppen al-Qaida och talibanerna i gränlandet mellan Afghanistan och Pakistan med sin, enligt västerlandet, fundamentalistiska syn på Islam som roten till denna nya form av urskiljningslöst massförstörande terror. Europeiska unionen och därmed Sverige står inte opåverkade av USA:s diskursiva idéer gällande terrorbekämpning när det gäller utformandet av egna strategier. Detta mycket p.g.a. att världen inte längre kan ses som uppdelad i små fristående nationellt självhushållande enheter utan istället som tätt sammanlänkade system av ekonomiska, politiska och sociala aspekter i en alltmer globaliserad värld (Rhinard & Brattberg 2010).

Problemformulering

Samhällsforskning med Antonio Gramsci och Anthony Giddens i spetsen hävdar att hegemonin d.v.s. herraväldet över en nation eller globaliseringen och dess riktning styrs av dominanta sociala aktörer i samhället. Dessa aktörer utövar inflytande över andra grupperingar både moraliskt och intellektuellt med en styrka och förmåga att skapa nya sociala strukturer och system som lojalt arbetar för de dominanta aktörernas intressen (Giddens 1987:8; Thussu 2006:53). Intressant är om USA, EU:s och Sveriges strategidokument kan ses som ett resultat av dominanta grupperns idéer och terroristerna som ett utfall av en grupp som inte låter sig imponeras av den förstnämnda enhetens tankegångar. En annan intressant aspekt uppstår om forskaren Robert Kagans antaganden tas i beaktande. Kagan hävdar att USA och Europa inte delar samma syn på omvärlden, detta p.g.a. att USA å sin sida i första hand använder sin militära styrka och sin unilaterala position i världen för att hävda sin överlägsenhet gentemot sina fiender, där Europa å andra sidan i händelse av kris mer talar om samarbete, förhandling och diplomatiska lösningar. Kagan menar att USA och Europa skiljer sig åt när det gäller hotbild och hotbedömning, detta p.g.a. USA:s tilltro till, och användning av, sin militära styrka och egenuppfattad rätt att förmedla sina demokratiska värderingar till andra nationer.

Även Europa vill sprida sin syn på demokrati men det görs inte på samma sätt, *därmed är heller inte hotbilden densamma* mot EU och därmed Sverige, som den är mot USA (Kagan 2002:1). Att studera terrorism har både ett inomvetenskapligt såväl som utomvetenskapligt värde i och med att det humanitära priset för utförd terror ofta är högt i antal döda och att krig oftast är ekonomiskt sett oerhört kostsamma. Kan detta minska, helst helt upphöra, skulle det gynna alla världens nationer. Forskningens inomvetenskapliga bidrag utgörs av ett diskurs-analytiskt förhållningssätt till strategierna. Ny kunskap kan tillföras genom att analysera hur institutioners strukturella nivå av (o)lika policydiskurser uttrycker verklighetens globala och lokala kriser i anslutning till aktörer med terroranknuten kriminalitet. Forskning kan ses som en process att upptäcka en tidigare okänd verklighet (Gramsci 1967:282), i detta fall antiterrorstrategiers utformning och dess eventuella inflytande och påverkansmöjligheter.

Kan vi genom forskning erhålla en ökad förståelse inför fenomenet terrorism, och därmed både förebygga och förhindra nya terroråd har vi uppnått en större säkerhet i världen och med detta följer i många fall både en ökad ekonomisk och personlig trygghet för många människor. Detta resonemang leder fram till en ganska vid och i sig framtidsorienterad problemformulering, som kan uttryckas enligt följande undran. *Kan det vara så att Europeiska unionen och Sverige tar efter USA:s agenda när det gäller antiterrorstrategier när de om möjligt borde forma helt egen/egna strategier för att skapa en tryggare värld för människor som befinner sig inom unionens område, något som i förlängningen kanske skapar en större trygghet och säkerhet även utanför unionens gränser. Detta p.g.a. att USA och EU inklusive Sverige eventuellt inte ser samma hot, inte känner samma ansvar och inte åtnjuter en likvärdig ekonomi till medel användning.* En undran över detta problem leder fram till denna studie som ett första steg vill utröna om det föreligger någon form av påverkan och inflytande från USA:s sida över EU och därmed Sverige när det gäller utformningen av respektive institutions antiterrorstrategier. För att få svar på detta blir ett retrospektivt fokus nödvändigt och en textanalys av säkerhetsstrategier som redan existerar blir av detta skäl det lämpligaste empiriska materialet. *Om studien eventuellt kan påvisa någon form av påverkan och inflytande från USA:s sida över EU och därmed Sverige kan man närma sig kärnan i problemområdet, då frågan kan ställas om inte EU och därmed Sverige borde skapa sig fristående strategier grundat på det säkerhetsbehov och den hotbild som föreligger mot EU och därmed Sverige.* Med detta är inte sagt *att* det faktiskt förhåller sig på det insinuerade viset, utan studien vill i ett första skede se på *hur* texterna de facto ser ut och *hur* dessa texter förhåller sig till aktuell forskning på området. Det kanske istället är så att världens olika nationer måste stå enade i kampen mot terrorismen och göra allt de kan för att samarbeta och finna gemensamma strategier för att på detta sätt bli framgångsrika terrorbekämpare. Med detta kan man se att det uppstår olika sätt att utforma strategier och detta sammantaget leder till nödvändigheten av en fortsatt forskning om hur policyprocesser utvecklas p.g.a. av inre eller yttre påverkan. En påverkan som kan komma från de egna institutionerna, andra nationers institutioner men även från det fenomen som strategierna vill bekämpa. Det är mot bakgrund av denna inledning som studien tar sitt avstamp med syftet att genom textanalys av valda strategiska dokument från 2010 och 2011 studera om USA:s nationella antiterrorismstrategi har haft inflytande och därmed makt att påverka EU:s och Sveriges idéer avseende fenomenet terrorism och antiterrorstrategier.

Studiens syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med denna studie är att genom en komparativt kvalitativ textanalys av politiskt strategiska dokument studera om USA:s antiterrorismstrategi, då de sägs gå i bränslen för utvecklingen, har påverkat EU:s och Sveriges utformning av sina respektive strategidokument avseende synen på fenomenet terrorism. En djupgående analys kastar ett beskrivande ljus över den process som talar om hur USA:s idéer, nedtecknade i det nationella säkerhetsstrategidokumentet från 2010, visar sig i form av inflytande över, och makt att påverka, EU:s syn på terrorism och därmed också Sveriges formulering av nationella handlingsplaner i förhållande till fenomenet ifråga. Syftet är också om möjligt att visa på om Sverige kan ses som närmare USA än EU i det institutionella antiterrorarbetet avseende de politiska uttrycken som används kring terrorism och antiterrorstrategier (Kom 386 2010; Regeringen 2011; White House 2010).

Frågeställningar

- Vilket eller vilka (diskursiva) uttryck tar sig USA:s, EU:s och Sveriges respektive policydokument/säkerhetsstrategier avseende makt, påverkan och inflytande?
- Har USA:s nedtecknade idéer kring fenomenet terrorism och antiterrorstrategier påverkat EU:s och därmed Sveriges utformning av sina respektive antiterrorstrategier?
- Framkommer i dokumenten en indikation på om Sverige kan ses som tankemässigt närmare USA än EU när det gäller de politiska uttryck som används i utformningen av respektive institutions antiterrorstrategi?

Studiens avgränsningar och disposition

Avgränsningar

Inom all forskning måste det nödvändigtvis göras avgränsningar, så ock i denna studie. En önskan från forskarens sida borde naturligtvis vara att hitta förklaringar på fenomen som ger en positiv återverknings på samhällsfunktioner och djupare strukturer. Bidraget från denna studie kan ses i en ökad förståelse avseende institutioners maktmedel innefattande politiska uttrycksmedel och möjligheter till påverkan i förhållande till ett fenomen som skadar många oskyldiga människor. Kanske kan studien bidra med att ringa in ett intressant fält inför framtida undersökningar, då studien har för avsikt att belysa USA:s, EU:s och Sveriges idéproduktion kring fenomenet terrorism, nedtecknat i strategidokument avseende de politiska uttrycken i institutionernas säkerhetspolitiska agenda. Huvudfokus riktas mot idéer om ansvar, tillgängliga medel och hotbild i diskurserna, detta p.g.a. att institutionerna i sig får näring av strategisk maktfördelning, ansvarsutkrävande och tillgängliga (makt)medel för ett eventuellt tillförsäkrat eller sanktionerat handlingsutrymme. Tidsperioden avser 2000-talet p.g.a. händelsen år 2001 i USA som gav upphov till den s.k. nya terrorismen.

De utvalda dokumenten representerar internationella och nationella säkerhetsstrategier från USA, EU och Sverige. Dessa är utverkade av högsta lagstiftande organ inom respektive land eller institution. Studien har för avsikt att undersöka *om* och *hur* makt och inflytande påverkar institutioners sätt att uttrycka sig i respektive strategidokument. I tidsramen för denna studie ligger inte att förklara *varför* USA påverkar andra institutioners dokumentutformning, då detta kräver många år av studier. För en förklaring av USA:s unilaterala position i världen och hegemoniska övertag kan läsaren med fördel traktera pol. filosofie doktor Frida Strannes avhandling, *George W. Bush – en (r)evolution i amerikansk utrikespolitik?* från 2011¹. Denna behandlar USA:s politiska historia fram till president George W. Bush och de förehavanden som skapar det amerikanska sättet att tänka politiskt. Denna avhandling kan på ett potent sätt förklara varför USA är den nuvarande unilateralt världsledande nationen politiskt sett.

Disposition

Dispositionen av studien är enligt följande. Följande avsnitt presenterar ett urval av tidigare forskning på området innehållande de teoretiska verktygen avsedda att användas i den kommande analysdelen. Ett kort avsnitt innehåller begreppsförklaringar innan studien tar upp metod, materialval och operationalisering av de teoretiska begreppen. I detta avsnitt behandlas också validitet, reliabilitet och problem som kan uppstå med vald metod. För att ge läsaren en bakgrundsinsyn i utvecklandet av säkerhetsstrategier avseende terrorism ingår detta i kapitel 2. I kapitel 3 analyseras dokumenten med hjälp av de operationaliserade begreppen och i kapitel 4 kommer en sammanfattning och diskussion avseende studiens resultat att göras. I detta avsnitt ges även ett kortare bidrag till ett framtida forskningsförslag.

Tidigare forskning (ger användbara teorier)

I detta avsnitt ges en kortare och ej helt uttömmande sammanställning över tidigare forskning gällande maktmedel, påverkan och inflytande över policyprocesser, som t.ex. utformandet av säkerhetsstrategier kan vara ett exempel på. Forskning kring USA:s hegemoniska ställning och Europas förhållningssätt till detta tas framförallt från Robert Kagan och Felix Sebastian Berenskoetters tidigare forskning. I nästa avsnitt kommer de valda teorierna tas upp och här kommer framför allt en beskrivning av Robert Kagans forskning göras. Delar från Felix S. Berenskoetters forskning återfinns i det korta bakgrundsavsnitt som bl.a. presenterar USA:s och EU:s tidigare säkerhetsstrategier under 2000-talet.

Detta avsnitt har för avsikt att ge en insyn i den forskning som föreligger angående policyprocesser och terrorism, detta för att ge läsaren en förståelse för fenomenet som institutionerna på ett strukturellt plan vill bekämpa med hjälp säkerhetsdokumenten. En del av denna forskning leds av Janne Flyghed och Magnus Hörnqvist, verksamma vid Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet. Forskningen uppehåller sig vid fenomen som individuella, grupp och statsorienterade processer i rapporten *Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikaliserings*. Denna rapport publicerades 2011 och uppehåller sig vid ovan nämnda processer som kan ge ett förklaringsvärde till *vad* som t.ex. orsakar radikaliserings och utanförskap.

¹ Se Frida Stranne 2011: *George W. Bush – en (r)evolution i amerikansk utrikespolitik?* Göteborgs universitet. Institutionen för globala studier. Intellecta Infolog, Göteborg.

Olika hotbilder tas upp i denna studie som ett resultat av att terrorism tidigare sågs som ett lokalt problem. Under senare tid har denna hotbild övergått till en idé om en globalt internationell terrorism eller våldsdåd utverkade av radikaliserade ensamvargar (Hörnqvist & Flyghed 2011: 5, 7ff, 21f).

För en förklaring av USA:s unilaterala position i världen och hegemoniska övertag kan läsaren med fördel traktera pol. filosofie doktor Frida Strannes avhandling, *George W. Bush – en (r)evolution i amerikansk utrikespolitik?* från 2011 som tidigare nämnts. Erik Brattberg och Mark Rhinard är två forskare som i skrivande stund undersöker EU:s roll i att bemöta terrorism globalt och hur Sverige bidrar till detta. I projektet studeras en specifik del av EU:s (policy)program avseende antiterrorarbete, där de instrument och verktyg som används i EU:s externa hantering av terrorism är av intresse. Vidare i forskningen ligger också ett intresse i EU:s expanderande säkerhetspolitiska roll, som kan ses som en aspekt av vilken påverkan eller vilket inflytande USA och andra nationer och dess institutioner eventuellt kan pådyvla EU (Rhinard & Brattberg 2010).

Mycket mer finns skrivet i ämnet som rör terrorism och mycket tidigare forskning finns, men i många fall tar sig dessa studier ett annat perspektiv [t.ex. studier av fenomenet terrorism i förhållande till ett aktörsperspektiv] än denna studie har för avsikt att göra [d.v.s. studier av fenomenet terrorism i förhållande till institutionernas policyprocesser, m.a.o. strukturens innehållande makt, inflytande och påverkansmöjligheter]. Dock har delar av denna tidigare forskning med olik fokus använts som inläsning i ämnet. Problemområdena i dessa studier härrör från ett spritt fält och ämnesvalen berör t.ex. terrorism och mänskliga rättigheter publicerad 2002² och terrorism och migration, utgiven 2011. En intressant studie tar upp frågan med en gemensam säkerhetsstrategi i EU³ men förhåller sig till normativa idéer och värderingar och denna studie har inte för avsikt anta ett normativt perspektiv. Även begreppsutvecklande studier⁴ görs kring terrorism, men här har denna studie valt att gå till källorna t.ex. FBI och SÄPO istället, dock med den gjorda forskningen i beaktande.

Försvarshögskolan är en institution som intresserar sig för forskning gällande säkerhet och terrorism och speciellt en uppsats är för denna studie intressant då den, likt denna studie, rör sig kring strukturella förhållanden. Örlogskapten Hansson undrar i sin uppsats *EU och kampen mot terrorismen* (2002)⁵ hur EU som internationell aktör agerar när det gäller interna och externa säkerhetsfrågor. Studien gör en analys av EU:s strukturella förutsättningar i kampen mot terrorismen och det är aktörskapaciteten som är av intresse. Resultatet visar att strukturella brister finns i EU:s pelarsystem, men resultatet visar också att EU som internationell aktör måste beaktas då institutionen besitter ett betydande värde.

² Se Laferrière Dominic (2002) *Fighting Terrorism and Respecting Human Rights. A Case Study of International Human Rights Jurisprudence*. Master thesis, Faculty of Law, Lunds universitet.

³ Se Gamze Firat (n.d.) *A Common Counter-Terrorism Strategy in the European Union? How Member States Ideas, norms and identities Matter*. Statsvetenskapliga institutionens, Lunds universitet.

⁴ Se ett exempel i Gustavsson Jakob (2011) *Terrorism. En komparativ studie av hur terrorismbegreppet används i svenska läromedel*. Examensarbete, Lärarutbildningen vid Högskolan i Kristianstad.

⁵ Se Örlogskapten Fredrik Hansson (2002) *EU och kampen mot terrorismen. En ny politik eller "Policy of the Latest Outrage?"* FHS, Stockholm.

Dock är även Hansons studie av ett lite äldre slag så efter övervägande valdes Berenskoetters forskning framför de tidigare nämnda uppsatserna p.g.a. att publiceringsdatumet är av senare datum, och det faktum att Berenskoetters forskning tangerar den som utförs i denna studie. Berenskoetters forskning presenteras mer utförligt i bakgrundsavsnittet i denna studie. Felix Sebastian Berenskoetter verksam vid London School of Economics har i sin forskning analyserat USA:s National Security Strategy publicerad 2002 och Europeiska unionens säkerhetsstrategi från 2003, utifrån Robert Kagans teorier vilket denna studie tar inspiration av. Denna studie använder sig av Kagans teorier på USA:s, EU:s och Sveriges senast producerade säkerhetsstrategier från 2010 och 2011, på likande sätt som Berenskoetter. Dock kompletteras studien av teorier om hegemoni och den strukturella nationalstaten. På detta sätt kan det sägas att forskningen används på ett kumulativt sätt. Robert Kagans teorier kommer att utförligt presenteras in nästa avsnitt som rör teorier. Berenskoetters resultat visar att det finns ett signifikant ”gap” mellan USA:s och EU:s strategiutformning. *Berenskoetters resultat kommer att bli avgörande för denna studie när det gäller frågan huruvida det går att påvisa någon form av påverkan över andra institutioners strategiutformning, därför kommer den studien att användas som en kontrollfunktion mot denna studies resultat när frågorna besvaras.*

Tabell I. Jämförelse mellan USA:s och EU:s säkerhetsstrategier 2002 och 2003 från Berenskoetter
Mapping the Mind Gap: A Comparison of US and European Security Strategies.

	US National Security Strategy 2002	European Security Strategy 2003
Responsibility (ansvar)	Global/universal <ul style="list-style-type: none"> • Liberal order • 'Human dignity' Maintaining US hegemony	Mainly regional <ul style="list-style-type: none"> • Multilateral order • Stability in Europe Maintaining EU credibility
Threats (hot och hotbild)	Deviant beliefs/behavior <ul style="list-style-type: none"> • Terrorism (WMDs) • Rouge states (WMDs) • Tension in 'Muslim world' 	Conflict as such <ul style="list-style-type: none"> • WMD proliferation as such • Failed states • Terrorism, organized crime
Means (Medel)	Military, liberal ideas <ul style="list-style-type: none"> • Coalition of the free/willing • US mandate Preventive 'war'	Mainly civilian <ul style="list-style-type: none"> • Conflict prevention • International regimes • UN mandate

Källa: Jämförelse mellan säkerhetsstrategier (Berenskoetter 2005:88).

Teorianknytning

Vetenskapliga teorier är utarbetade genom forskares tidigare kumulativa forskningsbidrag för att hjälpa andra aktörer och kommande forskare att förstå de fenomen som uppstår i världen. När vi vill studera politik, skriftlig såväl som muntligt uttalad, kan man se det som ett studium av den auktoritativa värdefördelningen genom offentlig maktutövning. Detta ses som ett kärnområde inom den statsvetenskapliga forskningen, dock kan statsvetenskapen åtnjuta fördelarna från andra discipliners forskning om man väljer att låta lite på denna snäva definition om vad politik är och innebär, vilket kommer att bli nödvändigt i denna studie då Anthony Giddens, en samhällsforskare och tillika sociolog, kommer att bidra med bitar ur ett teoretiskt fält avseende den strukturella dimensionen av nationalstaten och den militära världsordningen (Johansson 2000:432, 434; Lundqvist 1993:29f). Denna studie intresserar sig för att se vilka diskursiva idéer i form av makt, påverkan och inflytande, och hur detta utkristalliserar sig i förhållande till fenomenet terrorism nedteknade i USA:s, EU:s och Sveriges strategiska policydokument. Att strategierna eventuellt påverkar varandra kan bero på, och förklaras av, en pågående globalisering och den globala interdependensen och dess eventuella inverkan, därför presenteras nedan ett kort resonemang angående globaliseringens och institutionernas interagerande. Makt, möjligheter till påverkan och inflytande ses som viktiga pusselbitar för nationers, såväl som för institutioners möjligheter att påverka utformandet av strategier som kan möta hotet från terrorismen på det sätt som den ledande institutionen anser som mest adekvat. Det är också denna makt som kan försvagas eller förstärkas av globaliseringens verkningar (Booth 1998:34f).

Om avsikten är att studera och analysera *policyprocesser* bör det göras utifrån teoretiska perspektiv som innefattar teorier om maktutövning menar Michael Hill i boken *Policyprocessen* (Hill 1998:35). Ett urval av teorier som är användbara för detta ändamål beskrivs här i korta och därmed ofullständiga drag p.g.a. det limiterade sidantal som föreligger denna kandidatuppsats, originallitteraturen kan med fördel läsas för att ge en vidare förståelse inför dessa teoretiska valmöjligheter och dess implikationer. Ett perspektiv som förknippas med tänkare som Gaetano Mosca och Vilfredo Pareto är *det elitistiska perspektivet* som analyserar herraväldet över resurserna, t.ex. de ekonomiska resurser som finns tillgängliga i ett samhälle. Makten är centraliserad och upprätthålls via militära medel. (a.a.:4ff). Nära förknippat med det elitistiska perspektivet är idéerna som ledde fram till *Marxismen*. Detta perspektiv talar om relationen mellan den ekonomiska makten och den politiska makten. Staten innefattar en elit av institutioner, däribland militären och dessa institutioner ses som ett redskap för det borgerliga herraväldet. Produktionsmedlen är den dominerande och därmed bestämmande faktorn i samhället (a.a.:50). Inom marxismen huserar också mer *strukturellistiska* drag som kommer att vara användbara för denna studie om de lyfts från mikronivå till ett institutionellt makroperspektiv. Den strukturellistiska aspekten av marxismen menar på att sociala strukturer i kapitalistiskt samhälle leder till en uppdelning i olika klasser. Bourgeoisien blir den härskande klassen p.g.a. att de äger produktionsmedlen, något som proletariatet tvingas förhålla sig till på ett underdånigt sätt då de tvingas arbeta åt bourgeoisien, d.v.s. borgarklassen (a.a.:58).

Eftersom det kapitalistiska samhället är konkurrensutsatt kommer ägarna till produktionsmedlen sänka proletariats ekonomiska förutsättningar, d.v.s. lönerna [något som staten inte kommer att lägga sig i], då staten hjälper borgarklassen att öka sitt kapital på proletariats bekostnad och därmed kommer en revolution bli oundviklig. Kärnan i det marxistiska tänkandet är att statliga åtgärder är *framvingade* och *bestämda* av de ekonomiska institutionerna (Hill 1998:51f). *Globaliseringsteorin* är en för denna studie nödvändig och viktig aspekt av det teoretiska ramverket. Det går inte att säga att denna teori är enhetlig, snarare förgrenar den sig i många olika riktningar bl.a. via tankar om ekonomiska landvinningar, teknologiska framsteg, globala företag, nationalstaten och överstatliga institutioners (hegemoniska)maktutövning (a.a.:57f).

Till denna studie blir utvalda delar om maktutövning, som stark respektive svag aktör enligt Kagans tolkningar, här sammankopplade med den elitistiska synen. Vidare marxismens strukturalistiska drag [via Gramscis tolkning] och [via Giddens] globalisering, nationalstatens och de institutionella institutionernas maktutövning, påverkan och inflytande intressanta. Detta leder studien fram till ett resonemang kring globalisering, makt, inflytande och påverkan. Globaliseringen av världen och dess stater kan ses ur olika perspektiv med olika teoribildning som konsekvens därutav, som ovan nämnts. Baylis, Smith & Owens i *The Globalization of World Politics* (2008:6f) menar att tankar och idéer om globalisering har utkristalliserat sig i olika riktningar eller m.a.o. perspektiv, där realismen ser att (national)stater [eng. nation-states] är viktiga och de ses som en garant för folkets suveränitet att få bestämma över sitt eget öde. Den alltmer påträngande interdependensen och dess lockrop om att vi alla behöver varandra och att ett ömsesidigt utbyte minskar risken för angrepp biter inte på denna tankeinriktning. Ett starkt nationellt försvar är att föredra framför ett samarbete med andra nationer. Makt, inflytande och påverkan ses som en sammanhållen enhet, i ett orsaksförhållande där A påverkar B, d.v.s. att statsmakten via ett enkelriktat förfarande utövar påverkan via ett top-down system över sina undersåtar. Kontroll upprätthålls via statliga sanktionsmedel. Politiken ska påverka nationella aspekter men marknads-ekonomin med dess sammanlänkande effekt mellan staters nationella välstånd ses också som kraftfull och nödvändig (Baylis, Smith & Owens 2008:6f; Lukes 1974:298ff). En annan inriktning, tillsynes olik realisternas, står liberalismen och dess anhängare för. Här ses globaliseringen som en effekt, en slutprodukt, av en långvarig förändring av politiken anförd framförallt av västerlandet. I den globala interdependensens⁶ fotspar följer ofrånkomligt konfliktsituationer såväl som samstämmighet menar Nye i boken, *Att förstå internationella konflikter* (2007:267). Denna effekt kommer att påverka institutioner såväl som nationer i differentierad utsträckning avseende politiska eller ekonomiska förehavanden som i förlängningen kan stärka eller försvaga förtroendet och tilliten mellan stater (Nye 2007:267). Detta tar studien fasta på och beaktar den ekonomiska kraft som Giddens talar om då det gäller den militära världsordningen som ger finansiellt upphov till unilateral hegemoni eller alliansbyggande strukturer allt beroende på ekonomins styrka och stabilitet (Giddens 1987:290f; Giddens 2010:24ff; Johansson 2000:432, 434).

⁶ Begreppet interdependens är ett uttryck för staters ömsesidiga beroende (Nye 2007:267).

En inflytelserik inriktning, som också stämmer väl med författarens ontologiska premiss och övriga teoretiska inslag, hävdar att människan konstruerar sin egen verklighet och det är här vi ser att makten att bestämma över andra får ett mer komplext uttryck. *Om stora externa institutioner tillåts bestämma utan restriktioner har nationer svårt att hävda sin suveräna självbestämmanderätt. Ett politiskt spel tar sin början, där aktörerna kan välja mellan att böja sig för överheten eller ställa krav på densamma.* Globaliseringen styrs åt det håll som den dominerande gruppen anser bäst men sociala rörelser eller s.k. gräsrotsrörelser har en möjlighet att påverka dessa skeenden. Möjligheten att påverka blir dubbelriktad utefter aktörens intressen och preferenser något som Lukes kallar ”decision making”, d.v.s. ett rationellt beslutsfattande. Detta beslutsfattande kan ses som irrationellt om inte aktörens egna intressen sätts i centrum (Baylis, Smith & Owen 2008:7; Lukes 1974:245).

Anthony Giddens struktureringsteori och Antonio Gramscis tankar om hegemoni

Med ovan presenterad introduktion till globaliseringen, aktörers makt, inflytande och påverkan går studien över den teoretiska genomgången av teorier som intresserar sig för hur hegemonier utvecklas och hur makten det ger, i sin tur påverkar olika aktörer och grupperings idéer. Om man väljer att se på globalisering genom Anthony Giddens moderna samhällsglasögon, ser globaliseringens orsaker och framtid inte så renodlad ut som Baylis, Smith och Owen vill göra gällande. Giddens ser globaliseringen som ett fenomen uppbyggd av olika dimensioner som å ena sidan låter fenomenen gripa tag i varandra och å den andra sidan låter dem släppa taget för att helt isolera sig från varandra. Han identifierar fyra storheter⁷ som alla påverkar globaliseringen av vår värld, på ett såväl medvetet plan som på ett mer omedvetet dito. Studien kommer att använda två utav dessa. En enhet som tycks ofrånkomlig är *en strukturell dimension av nationalstaten*. Den ger makthavaren tillfälle att utöva kontroll och inflytande över sina undersåtar och den konflikt som då kan uppstå gynnar globaliseringens interdependens via staters ofrånkomliga kontaktagande. Detta avseende olika samhällsfrågor där den gemensamma världen är i fokus. Förekomsten av en nationalism står i relation till nationalstaten och dess position och maktställning i världssystemet, där vissa aktörer genast bejakar den kulturella mångfald som bjuds medan andra enheter känner rädsla och splittring. Ett sätt att skydda sig från denna rädsla är att skapa en skyddande kokong [eng. protecting cocoons] inom vilken det går att producera ett gott liv för medborgarna i harmoni med likasinnade (Giddens 1987:2, 8, 290; Johansson 2000:433ff; Lukes 1974:298ff).

Dessa tankar hyser även Antonio Gramsci som bland annat intresserar sig för hegemoniska utvecklingsstrukturer och den påverkan som detta har upphov till när det gäller olika grupperingar i samhället. En *hegemoni* hänvisar till en (inter)subjektiv förståelse av makt och sociala relationer där dominerande aktörer innehar viktiga positioner i samhället (Cox 2007). Dessa dominerande grupper, av Gramsci kallade de *intellektuella*, kan välja om, hur och när de vill använda sin makt för att förtrycka de svagare grupperna. Förtrycket kommer att upplevas som ett normalt tillstånd. Om missnöje uppstår kan den dominerande gruppen välja att göra eftergifter eller införa motåtgärder, allt efter eget behag (Cox 2007; Ehnmark 2005:62f, 74; Gramsci 1967:145).

⁷ De fyra storheterna är nationalstaten, den kapitalistiska världsekonomin, den internationella arbetsdelningen och den militära världsordningen (Giddens 1987:290; Johansson 2000:433).

Gramsci menar att den statliga dominansen är en organisatorisk funktion hos den sociala hegemonin, i ett samhälle som består av två superstrukturella plan. Det ena planet innehåller privata strukturer i något Gramsci kallar det *civila samhället*. Det andra planet består av det *politiska samhället* och det är här staten har sin bas. Det är dessa två plan som svarar mot funktionen *hegemoni* och makten att påverka har staten erhållit genom att borgerskapet och de intellektuella har godkänt en legal apparat av statligt tvång (Gramsci 1967:150f). När det gäller frågan om olika styrkeförhållanden i samhället ser Gramsci en klar skillnad mellan det *sociala*, som bl.a. består av individer och grupper vilja och handlingsutrymme. Det *politiska*, där ekonomi, lagstiftning och ideologi huserar och de *militära* styrkorna, som ingår i statsapparaten. Om en nation söker vinna ett institutionellt oberoende gentemot en annan stat eller dess institutioner, utlöses en kombination av politisk och militär påverkan som ofrånkomligt leder till social söndring (a.a.:240ff).

Det är i denna fas av söndring som Gramsci menar att individerna i den sociala dimensionen inte passivt kan tåga still, en folklig revolution blir nödvändig. Konflikter leder till ”en skärpning av känslan för oberoende, självständighet och makt” (Gramsci 1967:245). Denna studie har inte för avsikt att använda den revolutionära delen av Gramscis tankegångar, men idéerna om de två superstrukturella planen är nyttiga, såväl som tanken om att staten kan använda militären som ett maktmedel att förtrycka ”oliktänkande”. Här menar Gramsci att staten med fördel kan använda tvångsmedel, då det ”[...] skulle det vara bäst för dem [staten, min anm.] att *provocera* ett förtidigt framträdande av [...] stridskrafterna för att kunna identifiera dem [fienden, min anm.] och hugga huvudet av den allmänna rörelsen”⁸ (Gramsci 1967:261). Gramsci ser likt Kagan att hotbilden mot olika delar i Europa skiljer sig mot den övriga världen, han talar här om minoriteten, *comitaxis*, partisanstrid och den moderna *arditismen* som besitter den välorganiserade majoritetens styrka (a.a.:262f). Kagan har ett mer utvecklat och modernare resonemang om starka och svaga aktörer, mer användbart för denna studie, därför lämnas Gramscis tankar om detta ämne åt sidan. Det viktiga i denna studie är att titta på vem som påverkar vem och hur detta sker. Då Gramscis idéer kan sägas tillhöra den teoretiska grenen av diskursanalysen, så kan här med fördel också tas upp begreppet med olika *sociala rum*, som enligt Winther Jørgensen & Phillips i boken *Diskursanalys som teori och metod* (2000:58) kan bestå av att t.ex. ”västvärlden” kopplas ihop med en speciell geografisk del av världen som står för demokrati, liberalism, vita människor och civilisation. Detta rum är ej statiskt utan förändras kontinuerligt, dock lever grundantaganden kvar. Mot denna ”tankekonstruktion” kommer resten av världen stå som inte accepteras som civiliserad, dess invånare ses som barbariska⁹ och utbildade (Winther Jørgensen & Phillips 2000:58).

För denna studie är en av Anthony Giddens identifierade storheter avgörande, och det är dimensionen rörande *den militära världsordningen*. Traditionellt sett har varje nationalstat uppåttat en militärmakt för att försvara den egna nationens gränser. Denna form av nationellt försvar kommer långsamt förflyttas mot ett gemensamt alliansbyggande och därmed ett annorlunda försvarsuppdrag som sträcker sig långt utanför den egna suveräna statens gränser.

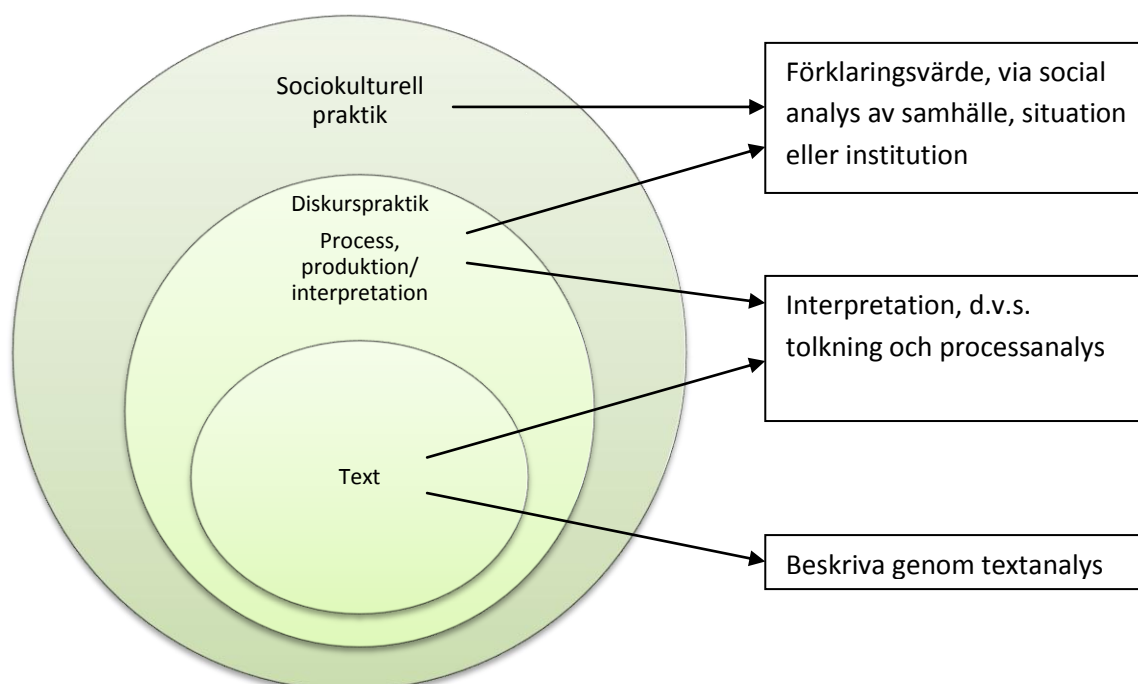
⁸ Jmf. Bruce Ridell, Amerikansk mellanöstern expert (SVT 2 2012).

⁹ Jmf. Michael Azar (2006:25ff) *Den koloniala bumerangen. Från schibbolet till körkort i svenskhet*. Brutus Östlings Bokförlag Symposium: Stockholm.

Ett lands ekonomiska situation kommer att få en avgörande roll avseende dess möjligheter att upprätthålla en hög standard på försvarsmaterialen. Kraven på den militära kvalitén kommer att bero på vilken standard alliansen kräver och “[...] the separation of military from economic institutions in the development of the European nation-state has been as fraught with consequences for subsequent world history as the separation of political and economic power” (Giddens 1987:290). Här ses implikationen tydligt av att Europa har valt bort den militära makten till förmån för mer sociala aspekter. Ett resonemang som överensstämmer med Robert Kagans teorier. En annan mer långtgående implikation av den moderna världens krigföring, är att alla, civila som militära, blir involverade och utsatta för krigets verkningar i högre grad än i de tidigare krigen. En ytterligare förändring av den rådande strukturen är att krig kan ge upphov till sociala förändringar som påverkar institutioners maktstrukturer i form av ”a threat to a segment of the territory is a potential challenge to its administrative and cultural integrity” (Giddens 1987:291).

Giddens menar också att samhällets institutioner inte existerar oberoende av människan, utan att de produceras och reproduceras genom en bottom-up struktur där enskilda aktörers handling får stor betydelse. Den socialt förbundna interaktionen mellan aktörer som använder sig av samma kulturyttringar utmärks av en regelbundenhet som kan hotas av främmande eller okända aktörer (Giddens 2003:535; Giddens 2010: 232ff; Johansson 2000:422). Ovanstående resonemang härrör från Anthony Giddens *struktureringsteori*, ett mycket omfattande teori-bygge som uppehåller sig vid agenterna, struktur och aktör. Det förstnämnda begreppet, *struktur*, härrör till ”egenskaper som har en viss ’fasthet’ eller ’stadga’ som kan jämföras med materiella strukturer” menar Giddens i boken *Sociologi* (2003:535). Denna struktur sätter upp gränser som styr aktörens möjliga handlingsutrymme och dessa sociala strukturer existerar oberoende av individen. Strukturen kan också ses som en buffert mellan den sociala verkligheten och aktörens handling. För att vidare överbrygga klyftan mellan handling och struktur menar Giddens att aktör och struktur så att säga är två sidor av samma mynt. Detta kan få sin förklaring i att människans medvetande, *habitus*, och institutioner i omgivningen utanför kämpar om herraväldet över det *fält*, d.v.s. värdet av gemensamheter innehållande t.ex. det politiska fältet som inrymmer makt eller det ekonomiska fältet som hjälper till att bygga upp samhället (Giddens 2003:536). I Giddens mer sentida verk uppehåller sig hans forskning till den alltmer globaliserade världen. Han ser att USA besitter en global dominans på tre områden, det ekonomiska planet, det geopolitiska och det kulturella planet. I och med detta menar Giddens att USA för tillfället är den unilateralt starkaste politiska kraften globalt sett (Giddens 2010:xviii). Vidare menar Giddens, likt Kagan, att EU inte besitter samma militära styrka som USA, men olik Kagan att EU ändå är en aktör att ta hänsyn till då dess självständighet mot resten av världen har ökat (a.a.:xviii). Giddens sociologi kan sägas stå nära Faircloughs teoretiska antaganden i den kritiska diskursanalysen då den också talar om sociala strukturer, dock i Faircloughs fall relaterat till språkbrukets diskurser som kommer att beskrivas närmare i metodavsnittet. Fairclough å sin sida ser en nödvändighet att infoga sociologi, som breddar perspektivet, i diskursanalysen om forskningen vill finna svar på frågor om sociala praktiker, hur dessa hänger samman och betydelsen av institutionella faktorer. Detta är för denna studie viktigt att beakta (Winther Jørgensen & Phillips 2000:90f, 322f).

I denna studie är frågan om institutioners eventuella påverkan på varandras utformande av strategidokument central och hur denna påverkan kommer till uttryck i diskurserna. En social praktik kan vara att utforma en säkerhetsstrategi, detta är ett språkligt fenomen enligt Fairclough (Winther Jørgensen & Phillips 2000:72, 78, 132). Också om en myndighetsperson t.ex. gör ett uttalande kring terrorism eller om en individ utför ett terroråd, förebådat en språklig varning utsänd t.ex. via Internet [riktat mot en aktör] som leder till att policy processer utförs eller ändras, kan ses som en social praktik. Nedan visars Norman Faircloughs idéer om hur den sociala praktiken, diskurserna och texterna hänger ihop enligt den kritiska diskursanalysen. I metodavsnittet följer mer av Faircloughs diskursanalytiska metodmässiga implikationer.

Figur I. Diskursens dimension och diskursanalysens möjligheter. (Fairclough 1995:98).

Komplicerade teoretiska antaganden begripliggörs genom operationalisering

I denna studie ligger intresset i att kartlägga USA:s, EU:s och Sveriges diskursiva idéer rörande terrorism och antiterrorstrategier i förhållande till den globala interdependensen, hegemoni och Robert Kagans teorier, som behandlas nedan, rörande starka och svaga institutioners maktstrukturer. Dessa begrepp är såpass stora och omfattande att de behöver operationaliseras d.v.s. sönderdelas i mindre delar för att ge en hanterbar grund för det kommande analysarbetet och denna procedur kommer att presenteras mer i detalj i metodavsnittet, dock ges redan här en ytlig teoretisk förklaring. De teoretiska begreppen behöver ges operationella indikatorer d.v.s. att begreppen delas upp i mindre delar, som vart och ett kan användas för att finna mönster i de valda analysobjekten (Esaiasson 2010:59f).

Teoretiska begrepp kan användas för att t.ex. klassificera olika fenomen enligt speciella sätt. Inom forskningen används å ena sidan idealtyper, som kan sägas vara ett analytiskt verktyg för att kunna renodla och separera vissa företeelser och å andra sidan dimensioner som låter företeelserna uppträda på en glidande skala (Bergström & Boréus 2005:159). I denna studie kommer *dimensioner* vara lämpliga då begreppen kan förhålla sig styrke- och intensitetsmässigt utefter en glidande skala. De av Kagan identifierade teoretiska begreppen; *ansvar* [eng. Responsibility], *upplevt hot* eller förväntad *hotbild* [eng. Threats], och *medel* [eng. Means] d.v.s. de medel som teoretiskt sett står till buds är relevanta för studien. Det finns så att säga två ytterkanter av dimensionerna men också en kärna av centrala värden i begreppen. Nedan följer en sammanställning av Robert Kagans idéer rörande USA:s och Europas förhållande till 'Power and Weakness'. Det utvalda empiriska materialet till denna studie ska undersökas i förhållande till institutioners maktfördelning och hegemoniska positioner. Robert Kagans teorier om maktfördelning kännetecknas av starka och svaga institutioners sätt att agera och uttrycka sig med politiska medel och detta kan via en kvalitativ textanalys hjälpa till att besvara studiens frågeställningar.

I Robert Kagans värld

"It is time stop pretending that Europeans and Americans share a common view of the world, or even that they occupy the same world" (Kagan 2002:1). Med dessa ord inleder Robert Kagan sin artikel *Power and Weakness. Why the United States and Europe see the world differently* i tidskriften Policy Review. Responsen på artikeln blev kraftig, vissa läsare höll med medan andra motsatte sig djupt dessa tankar. För denna studie är idéerna högst intressanta då Kagan talar om maktfördelning mellan starka och svaga institutioner på samma vis som Giddens och Gramsci när de talar om den strukturella nationalstaten, den militära världsordningen och hegemoniers maktövertag. Möjligt är att Kagan rör sig högt uppe i den internationella sfären, men studien menar på att hans idéer är användbara även på nationell nivå när begreppen, makt, påverkan och inflytande bryts ned till komponenter av institutionellt ansvar, nationella medel och hotbild som kan visa på hot från aktörer som t.ex. stater, grupper eller enskilda individer. Hotet kan uppfattas som politiskt av den som är utpekad och därför är det intressant att undersöka ur ett statsvetenskapligt perspektiv. Terrorismen kan också visa sig som religiöst motiverad, men den politiska terrorn är helt överskuggande alla andra former av motiv till terror (Eqbal 2003:20, 63).

Maktfördelning, hegemoni och unilaterala positioner operationaliseras ned i Kagans begrepp, ansvar, medel, hot och hotbild. Detta för att skapa ett teoretiskt analysverktyg för studien, främst i avseendet att tillhandahålla ett textmässigt struktureringsverktyg när det gäller de utvalda strategidokumentens positioner i förhållande till fenomenet terrorism och antiterrorstrategier. Sättet att granska dokumenten går från de stora globala dimensionerna av ontologiska premisser ned till detaljer kring ansvarsutövande maktfördelning och makten att välja (anti)terroristiska motmedel. Övergripande ansvar, medel, hot och hotbild ligger tankarna om hur institutionen eller nationen väljer att använda sin unilaterala position respektive den ekonomiskt "svaga" nationen/institutionen som behöver förlita sig på samarbete och allianser för sitt försvar mot ett eventuellt annalkande terrorhot.

Den centrala teorin i Kagans kritiska resonemang är att fenomenet som han kallar ”det transatlantiska gapet” är ett direkt resultat av å ena sidan Europas aktiva val att vända sig från den historiska bakgrunden där Europa var den starke parten som frekvent tog till maktmedel. USA å sin sida är fortfarande fast i den historiska kontexten, som enligt Kagan är en ordning som inte tycks ge USA något annat val än att använda och förstärka sitt tillförsäkrade maktövertag via militära medel. Det handlar om vad som ger den starke respektive svage parten möjligheter till ett självutnämnt eller pådyvlat ansvar. Detta ansvar innehåller komponenterna makt att påverka andra aktörer och ett handlingsutrymme som ger makt att använda de medel som står tillbuds (Kagan 2002:3). Kagan menar att bakgrunden till Europas uppgång och senare fall gällande styrka och maktposition i världen främst bygger på de krig som härjat Europa under 1900-talet. Första och i synnerhet det andra världskriget fråntog Europa dess koloniala maktstruktur som förelegat under Europas starkaste period under 1800-talet. Det kalla kriget mellan öst- och västblocket från 1950-talets första del och fram till Sovjetunionens fall 1991, och de senare krigen på balkanhalvön under 1990-talet maskerade Europas maktförsvagning som långsamt blev till ett normaltillstånd av militärmaktens försvagning och vissa fall ledde till dess totala sönderfall. Europas möjlighet till maktövertag transfererades till en roll som medlande mellanhand då skapandet av Europeiska unionen och dess politik prioriterade socialt välbefinnande före militär upprustning (Kagan 2002:3f.). USA å sin sida hade ett helt annat förhållande till världskrigen och en helt annan roll i det kalla kriget än det Europa hade. Detta förhållande från att ha varit en svag nybyggerstat i slutet av 1600-talet till att bli den i särklass starkaste militära staten i världen berodde i hög grad på östblocket och Sovjetunionens sönderfall. Den militära upprustningstävlingen som inleddes i och med det kalla kriget utmynnade i det totala militära maktövertag som USA besitter än idag. När Sovjetunionen och den röde kommunisten föll troddes krigen vara över, men fokus flyttades då mot arabvärlden och Mellanöstern istället (Kagan 2002:5).

I Robert Kagans idéer utkristalliserar sig tre områden som blir avgörande när man försöker förstå varför USA och Europa ser världen på olika sätt. Det första området berör det *ansvar* som USA och Europa uppvisar inåt mot sina egna medborgare och utåt globalt sett. Här tenderar USA att vilja upprätthålla ordning i en värld som ses laglös och icke fredlig via sin unilaterala position och med hjälp av sin militära styrka och teknologiska överlägsenhet. Fred och rättvisa i världen kan upprätthållas via militära strategier och de liberala idéerna ser till att människorna blir fria och lyckliga. Europa å sin sida försöker skapa en sammanhållning inåt bland sina egna medborgare i EU-regionen för att sedan sprida dessa värderingar utåt främst via samarbete med icke militär lösning (Kagan 2002:10f.). Det andra området rör det eventuella *hot* och den *hotbild* som via sin existens kan skada USA respektive Europa. Även hotbilden ser lite olika ut menar Kagan som delar upp hotet i mjuka respektive hårda hot. USA ser mest hårda hot kommande från ’rouge states’ d.v.s. stater som har ett auktoritärt styrelseskick, ej följer FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna, försöker utveckla massförstörelsevapen och sponsrar terrorism (Chomsky 1998; Kagan 2002:9). Europas hotbild är mer präglad av etniska konflikter, separatistiska rörelser, okontrollerad migration och problem med miljöförstöring (Kagan 2002:8). Sammantaget ovanstående visar att Europa känner ett mindre hot från utifrån kommande terrorism än vad USA gör.

Det sista området rör vilka *medel* USA och Europa kan, och känner sig nödgade att använda för att freda sig mot uppkommet hot. När det gäller USA, leder den unilaterala positionen, den överlägsna militära styrkan och villigheten att demonstrera densamma att USA globalt sett har ett mycket starkt maktövertag gentemot Europa som vänder sig bort från militär styrka och förlitar sig på förhandling, samarbete, lagrummets rättsskipande funktion och diplomati för att lösa uppkomna kriser (Kagan 2002:7).

Nu undrar klart läsaren, med all rätt, hur man kan sammanföra idéer från så olika tänkare som den amerikanske neokonservative forskaren Robert Kagan [född 1958]. Antonio Gramsci, den italienska fascismens fiende p.g.a. marxistiska influenser, [1891-1937], fängslad 1926 till ett 20-årigt straff, p.g.a. sina offentligt uttalade idéer (Ehnmark 2005:43) och sociologen Antonio Giddens [född 1938], med socialistiska bevekelsegrunder, tidigare verksam vid London School of Economics och rådgivare till Labours ledare och tillika Storbritanniens premiärminister, Tony Blair, med start under sent 1990-tal (10 Downing Street 2002). En sammankopplande länk är att alla tre är kritiska till diskursen som förs kring maktbegreppet. Även avsaknaden av ett historiskt perspektiv som kan förklara och ge betydelser till samhällets strukturella skeenden, institutionernas stabilitet och den enskilda individens (o)möjligheter att påverka dessa strukturer är en fråga gemensamt för dessa tre herrar (Fairclough 1995:19; Winther Jørgensen & Phillips 2000:144). Det ovanstående sammantaget och läsningen av deras teoretiska idéer möjliggör en korsbefruktning eller med andra ord en tvärvetenskaplig ansats till detta diskursanalytiska arbete. Valet av dessa herrars idéer är också förenligt med den del av diskursanalysens teoribildning som talar om ett dialektiskt förhållande mellan kommunikativa händelser, som strategidokumentet kommer att resultera i, och diskursordningen som de är uppbyggda av (Fairclough 1995:2, 17, 35; Winther Jørgensen & Phillips 2000:76f). Inom studiens ramar ligger inte arbetet att undersöka om strategidokumentet är en manifestation av *intertextualitet* d.v.s. huruvida diskursen kan ses som ett resultat av en kumulativ textproduktion, men en viss jämförelse görs naturligtvis medvetet och kanske även omedvetet. I forskarens förförståelse finns alltid en smula kumulativt tänkande. Winther Jørgensen och Phillips menar i *Diskursanalys som teori och metod* att diskursordningen är ett system av praktiska inslag, inte strikt strukturalistiska och detta resonemang är användbart i denna studie (2000:76).

En kort sammanfattning följer här av de teoretiska verktygen för att inte läsaren ska känna sig fullproppad av denna tunga teoridel. Teorier som kommer att användas i denna analys bygger på antaganden om makt, inflytande och påverkan från hegemoniska institutioner i form av nationer och överstatliga organ. Ur Antonio Gramscis teorier hämtas tanken om hegemonin, d.v.s. att herraväldet över en nation eller riktningen på globaliseringen styrs av dominanta aktörer i samhället. Dessa aktörer utövar inflytande över andra grupperingar både moraliskt och intellektuellt med en styrka och förmåga att skapa nya sociala strukturer och system som lojalt arbetar för den dominanta gruppens intressen. Denna hegemoni bidrar till ett tänk kring ansvar, hot och medel som utkristalliseras i strategidokumentet. I Giddens idéer om den militära världsordningen, hittas analysverktyg till studien i form av tanken om att det nationella försvaret nu långsamt förflyttas mot ett gemensamt alliansbyggande försvar, ett tänk som kan ses i ansvar och medel.

Robert Kagan bidrar till teorin och analysen med begreppen, ansvar, medel, hot och hotbild, här har operationaliseringen givit redskap för att analysera institutionernas förehavanden och deras möjlighet till maktfördelning och det övertag som kan skapas. Alla Kagans begrepp genomsyras av inställningen till starka hegemoniska staters militära maktval kontra de svagare staterna eller institutioner som väljer andra vägar för sitt försvar. Nedan visas Kagans begrepp d.v.s. studiens teoretiska analysinstrument i en förenklad modell. En textmässig förklaring ges på sidan 21, utökad med Giddens och Gramscis antaganden om den strukturella nationalstaten, den militära världsordningen och institutioners hegemoni.

Ansvar: inåt – utåt	Medel: Förhandling, medling – militär styrka	Hot och hotbild: inom egna territoriet – yttre kommande hot
---------------------	--	---

Tabell II. Analysinstrument, innefattande Kagans begrepp: ansvar, medel, hot och hotbild.

Begreppsdefinitioner – en räddare i nöden eller ett problem i sig?

Viktigt för läsarens förståelse är att tidigt klargöra vissa begreppsdefinitioner som kommer att vara centrala för detta arbete. Ett problem man måste ta hänsyn till med tilltron till definitioner kan vara upphovsmakarens syfte med definitionen. Vem aktören är som avgränsar och preciserar definitionen, och varför det görs kan vara en nyttig tanke att fundera över när det gäller mer svårfångade fenomen. Sällan är en aktör helt objektiv när ett fenomen definieras och detta sänker naturligtvis dessa definitioners trovärdighet (Schoultz 2011:34).

Denna uppsats intresserar sig för mänskliga idéer och hur dessa kommer till uttryck gällande ett speciellt fenomen, som i denna uppsats riktar sig mot konstruktionen och uppfattningen av fenomenet terrorism. Definitionen av mänskliga *idéer* ”kan betraktas som en tankekonstruktion som till skillnad från de flyktigare intrycken eller attityderna utmärks av en viss kontinuitet” (Bergström & Boréus 2005:149). Dessa idéer riktar sig mot samhället som en konstruktion, en föreställning om hur vissa specifika fenomen uppträder i verkligheten (a.a.:149). *Radikalisering* är något som kan ske om t.ex. en individ känner sig orättvist behandlad av samhället eller om personens ekonomiska situation försämras. Detta kan visa sig genom att individen förändras via ett antal givna steg bl.a. via identifikation med terrorvärden och indoktrinering avseende terrorns nytta för att slutligen vara beredd att utföra själva terrorhandlingen (Hörnqvist & Flyghed 2011:10).

Att definiera fenomenet *terrorism* har vållat intelligentian runt om i världen stora problem, och någon entydig definition finns inte. Ett skäl till detta kan vara att vissa institutioner vill anlägga en dimridå menar Eqbal i sin skrift *Terrorism* (2003:16). Denna dimridå syftar till att legitimera ett godtyckligt förfarande när fienden utpekas. Denna studie visar här på några definitioner av fenomenet terrorism från USA:s institutioner, EU:s kommission och Sveriges säkerhetspolis. Inom institutionerna i USA förs ingen enhetlig definition av terrorism utan t.ex. FBI, The Federal Bureau of Investigation ser terrorism som en form av olaglig användning av våld mot egendom eller personer för att skrämja eller tvinga en hel eller del av en regering eller en civilbefolkning för att främja politiska eller sociala mål på en nationell eller internationell nivå (FBI 2005).

The United States Law Code, d.v.s. författningen som styr USA, statuerar en definition som menar på att det utöver den nationella terrorismen vars definition tangerar FBI:s definition också existerar en internationell terrorism som engagerar medborgare eller territorium i mer än ett land och att termen terrorism i sig betyder att subnationella grupper eller hemliga agenter/aktörer använder sig av överlagt, politiskt motiverat våld på ett lands territorium eller som transiterings territorium där utbildning, ekonomisk brottslighet och rekrytering pågår som är sanktionerat av det landets styrfunktioner (Office of the Law Revision Counsel 2011). Sveriges säkerhetspolis, SÄPO, arbetar med frågor som rör terrorism och den definition som är lagstadgad i Sverige och används av svenska myndigheter grundar sig på EU:s rambeslut om bekämpande av terrorism. Detta rambeslut specificerar följande definition. Terrorism innefattar en gärning som har för avsikt att allvarligt skada en stat eller en mellanstatlig organisation om denna gärning har för avsikt att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller hos en befolkningsgrupp. Vidare att tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd, eller destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer (Säkerhetspolisen 2011).

Metod och material

Metodval

En metod som används när man vill studera och analysera politiska texter eller debatter innehållande idéer är textanalys, inom denna metod huserar flera olika angreppssätt för att systematiskt studera texter t.ex. via idé-, ideologi-, diskurs-, innehålls-, argumentations-, funktions- eller begreppsanalys. Vilken metod som passar bäst beror på vilken fråga forskaren ställer och hur syftet och frågan är formulerade (Beckman, 2007:9ff; Bergström & Boréus 2005:175). Olika metoder ger olika möjligheter för forskaren att beskriva och klassificera materialet, i vissa fall vill forskaren även tolka, pröva hållbarheten eller finna logiken i argumentationen. Av detta kan vi se tre olika syften utkristallisera sig ur textanalysen, användandet av dessa former av metoder syftar till att beskriva materialet, kunna förklara det och kanske även låta forskaren ta ställning till argumentens hållbarhet (Beckman 2007:14).

Metoden som kommer att användas i denna studie är *diskursanalys*. Detta är en metod som via en *kvalitativ* eller *intensivt* avgränsad teknik ger forskaren ett specifikt tolkningsutrymme som ger ett systematiskt sätt att genomföra textanalys. Diskursanalys som metod hanterar lingvistiska förhållanden i samhällets mellanmännsliga relationer, där språket inte bara återger verkligheten utan i hög grad även formar och ger en kontext till densamma. Eftersom verkligheten består av ett antal sociala strukturer blir det intressant att se hur diskurserna formas och omformas när t.ex. en text produceras, distribueras men också hur den konsumeras d.v.s. hur den tas emot och framför allt ges en förståelse och mening via mottagaren (Bergström & Boréus 2005:306, 322f; Teorell & Svensson 2007:10f, 266f). Norman Fairclough menar i *Critical Discourse Analysis* (1995:2) att den kritiska diskursanalysen, CDA, ska ses som ett tredimensionellt ramverk där målet är att kartlägga olika former av textmässiga praktiker. Den första dimensionen analyserar språkliga, talade eller nedtecknade, texter, både det explicita uttrycket och den implicita meningen.

Den andra dimensionen uppehåller sig vid diskurspraktiken som innehåller textproduktion och textdistribution. Den tredje dimensionen är intressant för denna studie då den har för avsikt att analysera diskursiva händelser m.a.o. den sociokulturella praktiken som också Gramscis teorier om hegemoni tillhör och Giddens duala syn på strukturer (Fairclough 1995: 2, 17, 35). Ur detta resonemang kan uttydas att diskursanalys både har en teoretisk och en metodologisk ansats och att dessa inte kan separeras utan att diskursanalysen förlorar sitt vetenskapliga värde. Diskurser kan sägas vara ett bestämt sätt att tala om och förstå världen, men hur forskaren väljer att tolka densamma beror på ontologiska och epistemologiska premisser. Tanken är inte här att bli teoretisk, för detta ändamål finns teorikapitlet, men vissa teoretiska aspekter kommer att tas upp här för att förklara och stödja det sätt som undersökningens material ska analyseras på (Winther Jørgensen & Phillips 2000:10).

Begrepp användbara för påverkan och konfliktanalys

Metoden för undersökningen kommer att till en viss del luta sig mot utvalda delar av Faircloughs kritiska diskursanalys. Detta p.g.a. att studiens författare anser likt Fairclough att människans språkbruk är en social praktik, där diskursen blir både konstituerande och konstituerad. Med detta menas att diskurser kan skapas och skiljas från varandra men också påverka varandra till förändring. Just förändringsperspektivet är för denna studie viktigt och andra diskursinriktningar t.ex. Laclau och Mouffe menar att diskursen är konstituerad men inte kan vara konstituerande (Bergström & Boréus 2005:325; Winther Jørgensen & Phillips 2000:72, 78, 132). Makt ses som ett grundläggande fenomen i den kritiska diskursanalysen och Norman Fairclough menar att "[t]he power to control discourse is seen to sustain particular ideological investment in dominance over alternative (including oppositional) practices" (Fairclough 1995:2). Makten och den kontroll som en textproduktion medger är bl.a. det som ger en diskursordning dess förvånansvärt stabila hegemoni och möjliggör dominans över andra aktörers diskurser. Dock ser Fairclough att diskurser ständigt förändras och denna relation av produktivitet och dess förhinder inom strukturen är en del av den sociokulturella förändring som bl.a. Gramsci och Giddens är intresserad av (Fairclough 1995:12f, 19, 35).

Andra begrepp som kommer att användas i denna studie är [från Laclau och Mouffe] *flytande signifikanter*, *antagonism* och (diskurs)hegemoni. Denna studie använder begreppet (diskurs)hegemoni för att finna ett sätt att förstå och uttolka när vissa begrepp tar över diskursen och blir de (o)medvetet accepterade och därmed mest använda begreppen för ett speciellt diskursbruk (Winther Jørgensen & Phillips 2000:54f, 57ff). Vissa hegemoniska interventioner kommer att försöka utjämna konflikter, intressant är att se på vilket sätt detta sker och vilka konsekvenser det får (Winther Jørgensen & Phillips 2000:57ff). I diskursen är vissa begrepp "styrande" och organiserande och dessa kan ses som *nodalpunkter*. Detta är en praktik som lånas från Laclau och Mouffes diskursteori, ett sidosprång från Faircloughs kritiska diskursansats, men det görs för att tydligt visa på *hur* och *när* ett begrepp blir privilegierat i diskursen och på detta sätt samlar andra begrepp runt sig. Tekniken består i att räkna ord som är frekvent återkommande och på detta sätt tar sig detta förfarande en kvantitativ ansats, användbart för att kontrollera att inte den hermeneutiska tolkningen tar sig sidospår och går på villovägar, allt för att öka studiens validitet och reliabilitet. Även Fairclough själv använder

sig av kvantitativa tekniker då *nyckelord* ur texten plockas ut av ett datorprogram som räknar antal frekvent använda ord i analyserade texter. (Bergström & Boréus 2005:341f; Winther Jørgensen & Phillips 2000:33). Exempel på Faircloughs *nyckelord* eller annorlunda uttryckt, *element* med Laclau och Mouffes språkbruk, kan vara om begreppet "terrorism" ses som det signifikant privilegierade ordet i diskursen och element som "muslim", "mörkhyad" och "kriminell" associeras med terrorism eller nodalpunkterna, hegemoni och den strukturella nationalstaten. Om det i stället, i det sociala diskursrummet, samlas element som "vit", "kristen" och "västerlänning", skulle diskursen få en helt annan innebörd och en annan signifikant, hotbild, skulle få en helt annan implikation. Att studien väljer att använda begreppen element och nodalpunkter istället för nyckelord är för att via dessa begrepp kan en begreppshierarki visa sig och denna kan bli avgörande för vilka begrepp som är *styrande* i strategidokumentens diskurser. På så sätt hjälper element och nodalpunkter till att visa på inflytande och påverkanstendenser.

Om terrorismen planeras och utförs i t.ex. Europa betyder begreppssamlingen kring signifikanten, terrorism, skillnaden mellan å ena sidan nationell terrorism i form av separatistiska rörelser och å den andra sidan internationell terrorism bestående av eventuellt fundamentalistiska grupperingar som al-Qaida (Nordén 2011:21ff). När begrepp förs samman kan de fungera smidigt sida vid sida men det kan också uppstå en *antagonism* d.v.s. en konflikt som på sikt kan påverka och förändra diskursen (Winther Jørgensen & Phillips 2000:57ff). Runt terrorism som är den huvudsakliga signifikanten i denna studie kommer nodalpunkterna, den strukturella nationalstaten, den militära världsordningen och hegemoni samla element som makt, påverkan och inflytande. Eftersom diskurserna inte är helt överens om hur elementen ska betraktas så kommer flytande signifikanter att visa sig via analysen i denna studie och detta kommer så att säga vara innehållet och själva kontentan i diskursen som förklarar hur makt, inflytande och påverkan visar sig i strategierna. Författarna till boken *Diskursanalys som teori och metod*, Winther Jørgensen och Phillips (2000:141) förklarar nyttan av detta förfarande enligt följande citat, "När det handlar om att finna och dokumentera en diskursordning är diskursteorins begrepp 'flytande signifikant' ett utmärkt redskap. De flytande signifikanter som olika aktörer försöker investera med skiftande innehåll kan nämligen ses som indikatorer på diskursordningar. [...] Att en signifikant är flytande visar att *en* diskurs inte har kunnat fixera dess betydelse entydigt utan att flera diskurser förenas i strävan att erövra den. De ifrågakvarande diskurserna och deras inbördes förhållande bildar således diskursordningen" (Winther Jørgensen & Phillips 2000:141). De flytande signifikanterna i detta arbete är begreppen *ansvar*, *medel*, *hot* och *hotbild*. Att innehållet dessa begrepp kan vara flytande är för att det är här som diskurserna kan skilja sig åt avseende hur ansvaret ska expedieras, vilka hot som ses som mest påträngande och med vilka medel dessa hot ska mötas. Den stora skillnaden mellan Faircloughs kritiska diskursanalys och Laclau & Mouffes idéer ligger i att Faircloughs inriktning i större utsträckning intresserar sig för *vad* som är nedtecknat i texten i *förhållande* till en social praktik, där Laclau och Mouffe intresse ligger i semiotiken d.v.s. 'the logic of signs', dock krävs även ett beaktande av teckenlogiken i denna studie som en extra kontrollfunktion att tolkningen som görs i analysdelen är valid och relevant (Bergström & Boréus 2005:314, 339).

Faircloughs kritiska inriktning visar på en stor bredd och många olika tekniker kan användas för att analysera texter, makroanalytiska inslag kan blandas med renodlade textanalyser som söker en diskursordning (Bergström & Boréus 2005:341; Fairclough 1995:18). Ambitionen med denna studie är inte att visa på en total diskursordning, detta skulle vara ett alltför omfattande arbete, men det är ändå av intresse att se om något i materialet kan peka i denna riktning.

Operationalisering av begreppen – för att göra dem användbara

Detta avsnitt har för avsikt att förklara och på ett textmässigt sätt, visa hur analysen ska gå tillväga. I teoridelen har förklarats vad en operationalisering är, d.v.s. ett sätt att skapa verktyg till forskaren så att de teoretiska premisserna om möjligt ska kunna korrespondera med den valda empirin. Den teoretiska ansatsen för denna studie är valet att använda och visa på användbarheten av mångperspektiv, det är inte bara diskursanalys som står för den teoretiska och metodologiska delen.

Winther Jørgensen och Phillips anser att det är möjligt, och till och med önskvärt, att lägga till och använda sociologisk teori när man använder Faircloughs ansats. Detta har studien tagit fasta på och använder sociologen Anthony Giddens teorier om globalisering, den strukturella nationalstaten och framförallt hans idéer om den militära världsordningen. De sociologiska begreppen behöver då inte heller översättas i diskursiva termer enligt Winther Jørgensen och Phillips (Johansson 2000: 432, 434; Winther Jørgensen & Phillips 2000:141ff). En viktig fråga som måste beaktas är vilken ontologisk och epistemologisk grund som de olika teoretiska perspektiven vilar på. Alla Giddens antaganden är inte användbara för diskursanalys, men de av studien utvalda korresponderar på ett adekvat sätt. När det gäller Gramsci så är också hans antaganden användbara, även om de, enligt Winther Jørgensen och Phillips tangerar en marxistisk grundsyn, som står att läsa i *Diskursanalys som teori och metod* (2000:39ff, 144). När studien väljer att ta med Robert Kagans idéer så visar det sig att dessa grundas djupt i den amerikanska myllan av liberalt konservativa tänkare, men avsikten med detta val är att ge studien ett brett teoretiskt fält för en bredare och djupare förståelse av fenomenet terrorism såsom det behandlas i policydokumenten. Kopplingen till övrig teori grundas i hans antaganden om samhällets strukturella skeenden, institutioners stabilitet och maktperspektivet som tangerar övrig teori på ett fullt tillräckligt sätt för denna studies ambitioner och det faktum att andra forskare applicerat teorierna på tidigare säkerhetsstrategier (Beaumont 2008; Berenskoetter 2005). Som analysgrund till denna undersökning visar Giddens prov på vad Baylis, Smith och Owen talar om när de visar på en globaliseringsordning med konstruktiva inslag¹⁰. Det är människan som konstruerar sin verklighet och den är påverkbar på gott och ont. I Giddens idéer om den militära världsordningen, hittas analysverktyg i form av idén om att det nationella försvaret nu långsamt förflyttas mot ett gemensamt alliansbyggande försvar. Själva användandet av militära medel kommer också att förändras mot tidigare ”en mot en” krig till att *alla*, civila som militära, engageras eller berörs på olika sätt. Detta tangerar Kagans resonemang angående staters ansvar och användande av militära medel.

¹⁰ Se avsnitt, Teorianknytning s.8

I studiens alla analysdelar florerar makt och det begreppet kommer inte att sönderdelas för att på så sätt föras in i en eller annan dimension. Makten ligger å ena sidan hos den dominerande gruppen, som kan välja grad av nationellt/internationellt ansvar men kan å andra sidan också ägas av hotet d.v.s. terroristen. Makt är också ett medel, beroende på hur man väljer att använda det, t.ex. genom att lösa en konflikt. Diskursanalysen diskuterar också maktbegreppet och hur man kan använda det i analysförfarandet. Winther Jørgensen och Phillips (2000:78) menar på att "[g]enom att utnyttja existerande diskurser på nya sätt skapar man förändring. Men möjligheterna till förändring begränsas av maktrelationer som bland annat sätter ramarna för olika aktörers tillträde till olika diskurser". I Gramscis hegemonibegrepp ligger maktbegreppet på ytan och är högst centralt i hela tanken om sociala relationer mellan institutioner och människor. Hur vi förstår makt och dess användning är väsentligt för Gramsci, som menar att dominerande organ å ena sidan kan välja att använda sin makt för att förtrycka sina underlydande, men å andra sidan också ha en valmöjlighet att ge eftergifter. Detta kommer att ge den starka hegemonin ett maktmedel i form av "morot och piska", att använda efter eget behag och godtycke. Från Robert Kagans idéer tas begreppen, ansvar, medel, hot och hotbild. Dessa ses som de flytande signifikanterna som kommer att påvisa om och hur USA använder sin makt och sitt inflytande för att påverka andra aktörer. Här följer en kortare operationalisering av begreppen för att illustrativt visa läsaren hur analysen är tänkt att genomföras. Detta görs för att ge forskaren några analysverktyg som kan hjälpa till att strukturera upp och finna mönster i den producerade textmassan. En utökad genomgång hittas i teoriavsnittet.

I dokumenten kan ges indikationer på vart institutionens/nationens *ansvar* riktas. Intresset ligger i att finna om det riktas i högre grad inåt mot de egna medborgarna eller utåt till ett ansvar rörande omvärlden (Kagan 2002:10f). Övergripande denna sönderdelning av begreppet ligger Anthony Giddens strukturella dimension av nationalstaten som genom regler och resurser får makt att styra och kontrollera människor och Antonio Gramscis idéer om hegemonin som låter dominerande grupper styra via makten att förtrycka minoriteter eller andra länder som inte passar hegemonins konstruktion av verkligheten och de relationer som ingår i interaktionen mellan samhällen (Cox 2007; Giddens 1987:8, 233, 290). När det gäller *medel* vill undersökningen se om diskursen i första hand talar om att använda militär styrka eller om det talas i termer av förhandling, medling, samarbete och lagrummets styrka för att lösa konflikter (Kagan 2002:7). Övergripande i denna dimension finns Anthony Giddens tanke om den militära världsordningen, som talar om den unilaterala maktfullkomligheten och att de ekonomiskt svaga staterna nödgas bilda allianser för att skapa sig ett tillräckligt försvar d.v.s. att stater väljer andra medel istället för ett starkt försvar (Giddens 1987:8, 290). Innefattande i dimensionen *hot och hotbild* vill studien finna ut hur hotet ser ut och varifrån det kommer. Målas hotbilden upp av ett yttre hot i form av fundamentalistiska grupper eller liknade formationer, ses hotet i annan religion än landets/regionens egna eller ses hotet komma från det egna territoriet i form av separatistiska rörelser (Kagan 2002:9). Denna dimension är viktig då den talar om vilket socialt rum strategin rör sig i (Winther Jørgensen & Phillips 2000:58).

Validitet och reliabilitet hos metoden

Något som bör följa varje metodvalsdiskussion är huruvida studien kan erhålla tillförlitlig validitet och reliabilitet. För att erhålla en hög eller en god *validitet* ska återkommande systematiska fel lysa med sin frånvaro. Dessa mätfel kan uppstå om t.ex. definitioner är för vaga och ospecifika, eller om analysverktyget inte korresponderar mot gjorda teoretiska antaganden. Studiens *reliabilitet* ses som hög om osystematiska mätfel kan minimeras och helst uteslutas, d.v.s. att man erhåller samma resultat varje gång en mätning utförs (Teorell & Svensson 2007:55ff.). Denna studies vetenskapliga intresse ligger i att studera några institutionella aktörer som besitter makt och hur dessa påverkar och ges inflytande över varandras strategidokument. Att finna ut vad i dokumenten som möjligtvis påverkar andras dokumentutformning avseende antiterrorstrategier görs via en kvalitativ textanalys där forskaren själv tolkar det insamlade materialet. Studien kan sägas disponera en god validitet, då det empiriska materialet kommer från högsta lagstiftande organ och det teoretiska materialet är framtaget av framstående forskare på hegemoniers påverkan och inflytande. Dock kan alltid annat relevant material finnas och det är också det faktum som gör att inte validiteten kan sägas vara utmärkt i denna undersökning (Teorell & Svensson 2007:55ff.). När det kommer till punkten att avgöra om *reliabiliteten* kan sägas vara god, skyntas här en liten oro för denna studie så som det också gör för all annan kvalitativ forskning. Som tidigare nämnts kommer svaren på frågeställningarna bygga på de tolkningar som forskaren gör av det empiriska materialet, och det är här som reliabiliteten omedvetet kan ges en större spridning än önskat. I denna studie har begrepp som makt, påverkan och antiterrorstrategier operationaliserats till mindre enheter, som ansvar, medel, hot och hotbild för att kunna söka efter återkommande eller specifika mönster i dokumenten, detta görs för att stärka reliabiliteten i denna studie. Att ytterligare stärka reliabiliteten kan göras om flera forskare studerar samma dokument och kommer fram till samma slutsatser eller om samma forskare gör om studien efter att en tid har förflutit. En longitudinell studie förstärker ytterligare de resultat som kan nås via analys av det empiriska materialet (Teorell & Svensson 2007:55ff.).

Svagheter med diskursanalys som teori och metod

Ett problem som Winther Jørgensen och Phillips uppmärksammar med Faircloughs idéer är att de inte visar på en tillräcklig teoretisk förståelse av gruppbildningsprocesser (Winther Jørgensen & Phillips 2000:94). Detta är av vikt då man studerar problematiken med vilka som räknas till ”oss” och vilka som hänvisas till ”de andra”. Diskurser bidrar till att konstruera sociala identiteter och valmöjligheten att ingå i sociala relationer och dess betydelsesystem. Detta problem följer med då nationalism problematiseras, ett problem som i hög grad hänvisar till att några är ”godkända” medborgare och andra är det inte. Att känna utanförskap kan leda till radikaliserings. Just gruppbildning och antagandet av radikala idéer ses som en inkörsport till terrorism (Hörnqvist & Flyghed 2011:10). En bättre anknytning, och förklaring, till gruppbildning och dess processer ges av diskurspsykologin men den visar å andra sidan inget intresse för de ideologiska diskursaspekter, dess förändringsperspektiv, frågor knutna till social ordning, maktrelationer och strukturella konsekvenser därutav som denna studie söker svaret på. (Winther Jørgensen & Phillips 2000:120, 129, 132,

Det empiriska materialet

Det empiriska materialet är viktigt och bärande i en forskningsstudie. Hur urvalet görs kan bestämmas av om man har för avsikt att söka efter ett allmänt och brett hållet material eller om man inriktar sig på ett *typiskt*- eller *kritiskt* material, där det typiska är det material som utgör kärnan i idéproduktionen eller kritiskt om tanken är att ifrågasätta materialet (Esaiasson 2010:248f.). Denna studie kommer att använda sig av ett strategiskt urval av typiska dokument på det valda området. Material som behandlas av lagstiftande instanser rörande terrorismbekämpning är av intresse för denna studie och urvalet kommer att ske på material i form av strategidokument producerat av institutioner tillhörande USA, Europeiska unionen och Sverige. Det är *endast* officiella säkerhetsstrategidokument utgivna av ovan beskrivna institutioner som kommer att användas i analysen, då dessa strategier innehåller den officiella och aktuella hållningen i terrorfrågor från respektive institution. Andra dokument står att finna, men de är antingen politiskt ”färgade” eller räknas ej som officiella strategidokument, då de inte är utgivna som officiellt material eller specifikt som strategier av ovan beskrivna institutioner.

Presentation av materialet

Nedan presenteras de utvalda dokumenten till denna studie. Dessa dokument kommer från USA, EU och Sverige och presenteras här endast ytligt för läsarens kännedom inför en kommande analys. Från USA, (White House 2010) kommer ett mycket omfattande dokument, det s.k. *National Security Strategy 2010*. Strategin menar på att USA nu måste förnya sitt ledarskap för att bättre kunna tillgodose landets nationella intressen. Att stärka det inre samarbetet mellan rättsväsendet, CIA, FBI och Homeland Security är en prioriterad uppgift. Den nukleära terrorismen ses som ett stort och överhängande hot som måste mötas utanför USA:s gränser och åtgärdas innan det kan komma att skada USA eller dess intressen. Angående misstänkta terrorister ser USA nu en lättnad i internationella avtal om överföring av personer från annat land till USA för prövning inför rättsväsendet. Mycket mer står att läsa i dokumentet om den inre och yttre säkerheten, i denna studie väljs de diskursiva delar som har med terrorism att göra. Barack Obama är USA:s nye president från januari 2009, tidigare var George W. Bush president från januari 2001 fram till Obama tillträdde, detta gör att Obama skriver inledningen till den nationella säkerhetsstrategin 2010. USA:s nationella säkerhetsstrategi 2010 innefattar femtiotvå sidor (Council on Foreign Relations 2010; White House 2010). Europeiska unionen, *Meddelande från Kommissionen till Europa Parlamentet och rådet. EU:s strategi för terrorismbekämpning: viktiga framsteg och kommande utmaningar* (KOM 386 2010). Denna strategi fokuserar på fem prioriterade områden. Den organiserade brottsligheten ses som ett stort problem, den i sin tur kan ge näring åt terrorism. Strategin lyfter också fram problemen kring cybersäkerhet, gränskontroller, kris och katastrofhantering. Tidigare strategi lade mer vikt vid regionala konflikter och problemet med misslyckade stater, men huvudområdet som nu ska prioriteras är den organiserade brottsligheten p.g.a. att den är en inkörsport till kriminalitet bland många unga människor (Malmström 2010). EU:s strategidokument är en ganska ”tunn” publikation bestående av endast fjorton sidor, då grunden och stommen till senare dokument föreligger i policyn, *Stockholmsprogrammet – Ett öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd 2009* innefattande åttiottva sidor (KOM 386 2010).

Svenska Regeringens skrivelse 2011/12:73 *Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism*. Denna skrivelse innehåller en redovisning av regeringens strategi för att förebygga uppkomsten av terrorism, förhindra eventuella terroristattentat och förberedelser inför dylika. Dessutom hur nationen ska vara förberedd om i fall att ett attentat ändå skulle ske. I skrivelsen presenteras också de åtgärder som redan genomförts, påbörjats eller planerats inför framtida utmaningar. Dokumentet består av fyrtio sidor (Regeringen 2011).

Några dokument kommer att användas som källmaterial till bakgrundsdelen av uppsatsen, och en kort redogörelse kommer att visa på bl.a. det s.k. Bush-doktrinens dokument, d.v.s. USA:s nationella säkerhetsstrategidokument från år 2002, med en uppdatering år 2006 som går att hitta på The White House hemsida <http://whitehouse.gov> eller här, <http://www.comw.org/gdr/fulltext/nss-2006.pdf>. EU:s strategidokument *A Secure Europe in a Better World* levererades i december 2003 och uppdaterades i december 2008, dessa dokument hittas på <http://eur-lex.europa.se>. För Sveriges del presenterade Regeringen år 2003 ett dokument som ledde fram till 2007 års strategi, *Nationellt ansvar och internationellt engagemang – En nationell strategi för att möta hotet från terrorism* och dessa dokument hittas på <http://regeringen.se>. Dessa dokument kommer inte att analyseras utan studien lutar sig mot en forskare som har gjort en sådan jämförelse mellan USA:s och EU:s nationella säkerhetsstrategier. När det gäller den Svenska säkerhetsstrategin görs en kortare sammanfattning med hjälp av Regeringens egen sammanfattning och andra artiklar och dokument som beskriver strategin.

Källkritik

När forskaren söker efter lämpligt empiriskt material är en viktig fråga att ställa, varför just vissa dokument väljs bland många andra för en senare analys. I en valsituation väljs material bort av någon anledning och det är viktigt att som forskare vara explicit och visa denna selektionsprocess. Materialet för analys till denna studie har valts p.g.a. att dokumenten är producerade av högsta beslutande eller lagstiftande organ inom Europeiska unionen, USA och Sverige.

Europeiska unionen är en institution som för närvarande består av 27 anslutna nationer. Kärnan i EU:s politiska system består av fem centrala organ där Europa Parlamentet tillsammans med Ministerrådet är de institutioner som lagstiftar åt EU. Kommissionen lägger fram förslag, verkställer tagna beslut och övervakar att reglerna inom EU följs (Tallberg 2007:14f). USA:s politiska system bygger på en uppdelning av den lagstiftande och den exekutiva makten. Presidenten har den högsta exekutiva, d.v.s. verkställande makten, men måste lyssna till kongressen som har den lagstiftande makten. Högsta domstolen ser till att stiftade lagar efterlevs (Hallberg i Lindahl 2009:117). Riksdagen är den högsta beslutande församlingen i Sverige, denna instans har ansvar för att stifta lagar, besluta om skatter, bestämma statens budget och granska regeringens arbete. Regeringen i sin tur styr riket och har ansvar för att stifta förordningar (Bengtsson 2010:37, 47, 60). Tidsperioden som studeras är 2000-talet och det är nationella och EU producerade säkerhetsstrategier som behandlas under tidsperioden, antingen översiktligt för att ge en bakgrund eller mer ingående då de ingår i själva analysen.

När det empiriska materialet är selekterat kan inte frågorna om källkritik undvikas. Enligt Esaiasson i *Metodpraktikan* (2010 313ff) kan man se källkritiken som en verktygslåda, en metod för att bedöma trovärdigheten och sanningshalten i olika påståenden och i skriftliga dokument. Hur kan man bedöma att ett dokument är *äkta*? Vad det gäller studiens utvalda fall är dokumenten äkta. Dokumenten från EU är producerade av Kommissionen, som är en del av EU och de läggs ut på EU:s officiella hemsida. Dokumenten från USA kommer från the White House och de svenska dokumenten finns att se på regeringens hemsida. Dokumenten ska också vara *oberoende* d.v.s. att skriften är tillförlitlig. En bra tumregel är att primärkällor¹¹ är tillförlitligare än sekundärkällor.¹² I denna studie kommer respektive strategidokument från primärkällor och innehar därför en högre grad av tillförlitlighet. De två sista aspekterna av källkritikens verktyg talar om *samtidighet* d.v.s. hur lång tid som förflyter mellan händelsen och dess nedtecknade och *tendens* som kan ses som tecken på om dokumentet verkar vara tillrättalagt eller snedvridet. Dessa två berör inte dessa dokument i så hög grad då t.ex. Kommissionen ofta producerar dokumenten före ett remissförfarande och innan beslut tas. Liknade procedurer ses även i USA och i Sverige innan ett dokument lagföres. Huruvida EU, USA och Sveriges lagstiftande organ har för avsikt att snedvrیدا eller tillrättalägga sina dokument, får väl en stilla önskan vara att de på ett objektivt sätt konstruerar sina dokument med en intersubjektiv ansats (Esaiasson 2010:313ff).

¹¹ Även kallad förstahandskälla

¹² Även kallad andrahandskälla

2. Bakgrund till utvecklandet av antiterrorstrategier under 2000-talet

Detta kapitel avser att ge läsaren en tillbakablick i den historiska utvecklingen under 2000-talet av USA:s, EU:s och Sveriges strategier avseende diskurserna om vad terrorism är, vem eller vad som hotar respektive institution/nation och vad som teoretiskt sett kan göras åt problemet. Dokumenten som presenteras här, och i vissa delar används som källmaterial till denna del av uppsatsen är den s.k. Bush-doktrinen dokument, d.v.s. USA:s nationella säkerhetsstrategidokument från år 2002, med en uppdatering år 2006. EU:s strategidokument *A Secure Europe in a Better World* levererades i december 2003 och uppdaterades i december 2008 och för Sveriges del presenterade Regeringen år 2003 ett dokument som ledde fram till 2007 års strategi, *Nationellt ansvar och internationellt engagemang – En nationell strategi för att möta hotet från terrorism*. Till grund för detta avsnitt ligger Felix Sebastian Berenskoetters forskning¹³ men andra dokument som t.ex. officiella rapporter eller artiklar kommer användas för att underlätta beskrivningen av terrorismdiskursen från de strategiska dokumenten i detta avsnitt, framförallt när det gäller presentationen av Sveriges dokument. Föresatsen är inte att analysera dessa strategidokument, utan avsikten är att ge läsaren en kortare bakgrund, i avsikt att ge en ökad förståelse inför terrorismfenomenet. Några få händelser och incidenter kommer att presenteras, med intentionen att vara belysande, inte för att hävda att det var just den händelsen som ändrade eller förstärkte inriktningen på ett visst strategidokument. Studien överlämnar till läsaren att själv fundera över huruvida de presenterade händelserna kan ses som terrorism, nödvändigt krig eller en akt av hjältedåd, men alla kan sägas tillhöra en form av social praktik. Att presentationen delas upp i två perioder har endast avsikten att ge en bakgrund som visar diskursen från början av 2000-talet och fram till dess att en ny strategi börjar utvecklas och den andra perioden visar tiden för de nya strategierna fram till de dokument som ska analyseras i denna studie. Denna studie har inte för avsikt att genomföra en fullständig komparation av dessa dokument, men en viss jämförelse kan dock inte undvikas. Att studien börjar med USA är endast av den anledningen att USA tycks ha varit ledande i utvecklingen av strategier mot terrorism. Från januari 2001 till januari 2009 är George W. Bush, USA:s president.

USA

Utmärkande för denna period, 2001 – 2005 är förmodligen president George W. Bush [aggressiva] utrikespolitik. Denna period kom att kallas Bush doktrinen tid och kännetecknas av en önskan att USA ska bibehålla sin unilateralt hegemoniska position i världen. Vidare ser USA en plikt i att amerikanska värderingar kring demokrati ska spridas över jorden, främst i Mellanöstern som USA å sin sida ser som det globala centrumet för terrorismen. Användandet av förebyggande anfall [eng. preventive war] mot sina fiender ses som ett självklart och rättfärdigat medel (SVT 2 2012). Just den sista delen, att använda sig av förebyggande krigföring är något som EU, FN och resten av världssamfundet visar stor skepsis mot (Wedin 2004:14).

¹³ Se tidigare forskning s. 4ff.

Felix Sebastian Berenskoetter är en forskare som grundligt har studerat NSS 2002, d.v.s. den nationella säkerhetsstrategin från 2002 och mycket av resonemanget kring USA:s och EU:s tidigare säkerhetsstrategier tas från hans forskning (Berenskoetter 2005:87ff). Berenskoetters slutsatser angående det amerikanska förhållningssättet gentemot terrorism kan sammanfattas enligt följande. Det största hotet mot USA och dess intressen kan ses i den ondska som, främst, utomstående aktörer uppvisar. Aktören radikaliserar¹⁴ genom en process där en gradvis indoktrinerad övertygelse om att USA måste attackeras konstrueras av andra radikala aktörer, t.ex. genom aktiviteter i s.k. källarmoskéer. Detta leder till ett avvikande beteende och öppnar för terroristisk verksamhet (Berenskoetter 2005:89). USA:s ansvar för fred och frihet begränsas inte till den amerikanska kontinenten utan sträcker sig globalt. En idealistisk tanke finns om att liberalismen ska sätta sina rötter runt hela vår värld och på detta sätt ska freden infinna sig. Spridning och skyddandet av fred och liberala värderingar i världen kan göras med militära medel, just av den anledningen att terrorismen ser fred och liberala tankar som deras främsta mål (a.a.: 2005:83).

Förutom händelsen med terrordådet mot World Trade Center tornen på Manhattan i New York 2001, som kom att bli starten för George W. Bush ”War on Terror”, är nog den följande händelsen den som kom att förändra mest när det gäller diskurser kring terrorism, åtgärder och intervention. Den händelsen som i särklass kom att sätta förtroendet på spel mellan USA och Europa gällande synen på vad som bör göras åt länder som inte följer världssamfundets idéer, avseende nukleär teknik och hantering av biologiska stridmedel var situationen i mellanösterns Irak. Enligt USA:s dåvarande president, George W. Bush, var Saddam Hussein ett hot mot omvärlden p.g.a. Iraks stora satsningar på massförstörelsevapen och dess påstådda samröre med den fundamentalistiska terroristgruppen al-Qaida. Detta sammantaget menade USA var en god grund för att på militär väg oskadliggöra Hussein. När USA avsåg att inleda en militär aktion med mandat från Förenta Nationerna opponerade sig Europa främst via Frankrike men även Ryssland lade in en protest och menade att en militär aktion inte var rätt lösning. USA gick den 20 mars 2003 in militärt i Irak utan FN mandat, detta i strid mot folkrätten då inte USA blivit attackerat först. Den 1 april samma år utropar USA:s dåvarande president George W. Bush att USA hade segrat mot ondskans makter. Under oktober månad visar de FN ledda inspektionerna att det inte fanns några massförstörelsevapen i Irak, alltså fanns heller inget rättfärdigat skäl för USA att attackera Irak (FN-förbundet Globalis 2010; Kagan 2002:6, 12). En något osäker statistik över antalet döda i Irak under perioden 2003 – 2011 ges på Internet via Iraq Body Count. En dock väluppskattad siffra talar om 162 333 dödade varav 157 531 från den irakiska befolkningen, civila står för den största delen, uppskattningsvis 79 procent. De amerikanska förlusterna tillsammans med koalitionen uppgick i utgången av år 2011 till 4802 militärer eller militärt anknutna. Kriget har fram till april 2012 kostat över 800 miljarder dollar – ett högt pris för [amerikansk] fred och frihet (IBC 2012). Detta visar tydligt på den makt USA besitter och de medel som väljs då USA egenhändigt kan avgöra vilkas liv som oundgängliga och vilka som är utbytbara.

¹⁴ Jmf. Flyghed & Hörnqvist, 2002:10ff.

Tidigt under perioden 2006 – 2010 stod det klart att Bush-administrationen behövde göra en uppdatering av den tidigare strategin p.g.a. av att terrorismen utvecklats mer sofistikerade tekniker när det gäller WMD d.v.s. utvecklandet av massförstörelsevapen. Tydligare än tidigare dokument visar denna uppdaterade strategin vikten av inte vänta på anfall från terroristerna utan att de ska bekämpas på ”hemmaplan” i större utsträckning än tidigare (White House 2006:ii).

Europeiska unionen

Europa tar en lite annan ansats inför problemet med terrorism än vad USA gör. Under perioden 2001 – 2005 kan man se att en av EU:s utgångspunkter är att inget land, eller övernationell institution ensamt kan hantera dagens svåra problem, det krävs samarbete över nationella och internationella gränser (Wedin 2004:14f). Hotet mot Europa menar Berenskoetter när han analyserat ESS 2003, d.v.s. den Europeiska säkerhetsstrategin från 2003, kommer inifrån genom att politiska processer misslyckas. Denna instabilitet är ett hot i sig, men också att samarbetet mellan de Europeiska nationerna inte fungerar på ett tillfredsställande sätt och detta kan medverka till konflikter som hotar Europas fred, frihet och stabilitet. Lösningar på problemet med terrorismen ses i samarbete med andra nationer och övernationella institutioner t.ex. NATO och FN (Berenskoetter 2005:89).

En viktig uppgift är att bistå med kompetens till misslyckade stater [eng. failed states] för att se till att dessa får igång sina institutioner och sina ekonomiska förhållanden (Berenskoetter 2005:85f). En händelse som kom att förändra säkerhetstänkandet avseende London var bombattentatet den 7 juli 2005 mot tunnelbanan, och de för turister så populära dubbel-däcksbussarna. Mitt i semestertider när turisterna fyller centrala London detonerar 4 sprängladdningar ombord på tre tunnelbanetåg och en buss, dessa våldsamma dåd resulterar i 52 döda och 700 skadade människor (Norrman 2009). Fyra unga briter, tre av dem tidigare bosatta i norra England, med invandrarbakgrund ansågs skyldiga till denna den första självmordsattacken i Storbritanniens historia (Furubrant & Norman 2010).

Under perioden 2006 – 2010 kom EU att presentera en förstärkning till den tidigare säkerhetsstrategin från 2003, som var den första gemensamma strategin för hela Europa. 2008 ansågs hotbilden ha förskjutits mot ett ökat hot från massförstörelsevapen och en ökad aktivitet från vissa inhemska grupper som önskar utföra terroråd inom sitt eget område. Den organiserade brottsligheten står för en stor del av hotbilden mot Europa och dess medborgare. ESS 2008 menar att bl.a. handel med droger, vapen och människor måste uppmärksammas mer och åtgärder för att stävja denna form av kriminalitet ges i dokumentet. Terrorism ska bekämpas med att förebygga rekrytering och radikaliserings av individer som sker inom medlemsländerna, potentiella mål ska skyddas och misstänkta terrorister ska övervakas. ESS 2008 trycker särskilt på samarbetsfunktionen på nationellt plan såväl som på internationell basis (Consilium 2008).

Sverige

Även den svenska säkerhetspolitiken påverkades av händelsen i USA 2001. Under perioden 2001 – 2005 kom ett nationellt strategidokument mot terrorismen att se dagens ljus, och mot slutet av 2004, inför det nya försvarsbeslutet, syntes nödvändigheten att uppdatera strategin p.g.a. att en tydlig linje saknades i det säkerhetspolitiska arbetet (Wedin 2004:13). Sverige har varit relativt sett förskonat från terrorattacker på eget territorium, men däremot har svenska medborgare utfört terrordåd utomlands och även fallit offer för sådan terror. Ett exempel är då militanta islamister sprängde en nattklubb på semesterparadiset Bali 2002, totalt dog 202 personer varav 6 av dem var svenska medborgare (Furubrant & Norman 2010).

Under perioden 2006 – 2010 kom Sveriges justitieutskott att lägga fram ett betänkande, ett nytt förslag till utveckling och tydliggörande av den nationella strategi som fanns sedan 2003. Det nya förslaget fick namnet *Nationellt ansvar och internationellt engagemang – En nationell strategi för att möta hotet från terrorism*. Detta förslag till ny/vidareutvecklad strategi grundas på att terrorismen som fenomen nu ses som mer global och gränsöverskridande än tidigare. Hotet ses komma från löst sammanhängande grupper som inte bara vill påverka sina egna länders politik utan även har som mål att påverka andra länders suveräna ställning. Målet för Sveriges säkerhetspolitik är att bli mer effektiv på att avvärja, förebygga, skydda mot hot och hantera konsekvenser av ett eventuellt hot av terrorkaraktär. Medel som teoretiskt sett står till buds, och är mest önskvärda, är att använda polis och rättsväsendet för att upptäcka, förhindra och lagfälla om brott har begåtts. Samarbete med det internationella samfundet ska utökas och förbättras, detta slås fast i det s.k. Prümrådsbeslutet. Europol och Eurojust är under utveckling för att kunna ge information i nationella och internationella ärenden avseende individers fingeravtryck, DNA-insamling och passeringar över nationsgränser (Regeringen 2008/2012; Sveriges riksdag 2007: 9f).

Sverige fick i december månad 2010 skåda en självmordsbombare på nära håll. I centrala Stockholm började först en parkerad bil brinna, vittnen trodde det var fyrverkerier som av misstag antänts. Något senare smäller en bomb av i närheten av ett stort köpcentrum när den ensamme självmordsbombaren, Taimour Abdulwahab,¹⁵ kanske av misstag aktiverar bomben för tidigt och resultatet blir att endast attentatsmannen avlider. Som en följd att detta dåd höjer säkerhetspolisen beredskapen inför eventuella dåd och året efter kommer även Sverige att presentera en omarbetad nationell strategi för att möta vad vi nu kallar den nya terrorismen (Andersson 2011).

¹⁵ Bosatt i Storbritannien i förorten Luton utanför London

3. Analysavsnitt

Esaiasson i *Metodpraktikan* (2010:244f) menar att det finns två olika sätt att förhålla sig till hur materialet analyseras, å ena sidan kan forskaren förhålla sig öppet och låta materialet forma frågorna men å andra sidan kan förhandsdefinierade kategorier eller ”ramar” konstrueras som avgränsar och placerar materialet och på detta sätt kan frågorna få sitt svar. Det sistnämnda har fördelen att mycket analytiskt arbete kan göras i ett tidigt stadium av undersökningen och att fokus bibehålles på uppgiften. Nackdelen med förhandsdefinitioner kan vara att mycket av materialet inte passar frågeställningarna eller så urvattnas materialet att endast tillföra fragmentariska delar av idéerna. Studien har trots begränsningen med användandet av förhandsdefinitioner valt att precisera sådana. Detta för att upprätthålla en struktur i arbetet.

Teorier som kommer att användas i denna analys bygger på antaganden om makt, inflytande och påverkan från hegemoniska institutioner i form av nationer och överstatliga organ. Ur Antonio Gramscis teorier hämtas tanken om hegemonin, d.v.s. att herraväldet över en nation eller riktningen på globaliseringen styrs av dominanta aktörer i samhället. Dessa aktörer utövar inflytande över andra grupperingar både moraliskt och intellektuellt med en styrka och förmåga att skapa nya sociala strukturer och system som lojalt arbetar för den dominanta gruppens intressen. Denna hegemoni bidrar till ett tänk kring ansvar, hot och medel som utkristalliseras i strategidokumentet. I Giddens idéer om den militära världsordningen, hittas analysverktyg till studien i form av tanken om att det nationella försvaret nu långsamt förflyttas mot ett gemensamt alliansbyggande försvar, ett tänk som kan ses i ansvar och medel. Robert Kagan bidrar med begreppen, ansvar, medel, hot och hotbild, här har operationaliseringen givit redskap för att analysera institutionernas förehavanden och deras möjlighet till maktfördelning och det övertag som kan skapas. Alla Kagans begrepp genomsyras av inställningen till starka hegemoniska staters militära maktval kontra de svagare staterna eller institutioner som väljer andra vägar för sitt försvar .

Här följer en rekapitulering för att påminna läsaren om hur begreppen är tänkta att användas. Det första begreppet benämns *ansvar*, i dokumenten kan ges indikationer på vart institutionens/nationens ansvar riktas. Intresset ligger i att finna om det riktas i högre grad inåt mot de egna medborgarna eller utåt till ett ansvar rörande omvärlden. Det andra begreppet rör de *medel* som teoretiskt står tillbuds. Här vill analysen göra gällande om diskursen i första hand talar om att använda militär styrka eller om det talas i termer av förhandling, medling, samarbete och lagrummets styrka för att lösa konflikter. Avseende *hot och hotbild*, vill studien finna ut hur hotet ser ut och varifrån det kommer. Målas hotbilden upp av ett yttre hot i form av fundamentalistiska grupper eller liknade formationer, ses hotet i annan religion än landets/regionens egna eller ses hotet komma från det egna territoriet i form av t.ex. separatistiska rörelser.

Mönster ur diskursen kommer att visas med några valda citat och ett analysresonemang, detta för att öka studiens intersubjektivitet och ge läsaren en ökad insyn och förståelse för materialet som analyseras i detta avsnitt. Vissa centrala citat från säkerhetsstrategierna väljs ut för att förtydliga undersökningens koppling mellan teori och empiri. Dessa kommer att varvas med textmässig analys av innehållet och presentationen nedan läggs upp efter rubrikerna ansvar, medel, hot och hotbild. Enligt ovan förda resonemang kommer det övergripande temat vara påverkan, makt och hegemoni, dessa storheter vävs in i alla Kagans begrepp och kommer därför inte separeras under olika rubriker. Förtydliganden görs under respektive rubrik i förekommande fall, allt för att läsaren ska få en ”läsvänligare” upplevelse.

Vem bär ansvaret och för vem eller vad ska ansvaret gälla?

USA

Säkerhetsstrategin från Washington visar tydligt vem som är ansvarig och för vilka det ska gälla. Redan i inledningen, i dess allra första stycke, slås det fast i tydliga ordalag att USA är den globala ledaren och den [enda?] starkt lysande fyrbråken som sprider fred och demokrati i världen. Hotet ses komma från internationell terrorism som i dokumentet förknippas med avancerad teknologi och dunkla ekonomiska förhållanden. Idealismen lyser igenom texten som en röd tråd men ett realistiskt finger höjs för att den en gång så trygga nationen nu står inför en förändring [eng. Change]. Orden i det följande citatet kommer från landets sittande president, Barack Obama i USA:s nationella säkerhetsstrategi 2010.

”Time and again in our Nation’s history, Americans have risen to meet – and to shape – moments of transition. This must be one of those moments. We live in a time of sweeping change. The success of free nations, open markets, and social progress in recent decades has accelerated globalization on an unprecedented scale. This has opened the doors of opportunity around the globe, extended democracy to hundreds of millions of people, and peace possible among the major powers. Yet globalization has also intensified the dangers we face – from international terrorism and the spread of deadly technologies, to economic upheaval and a changing climate” (White House 2010:i)

Amerika är tydlig med sina intentioner avseende vilken ordning som ska upprätthållas och med vilka medel detta ska göras. Ett helt kapitel visar på den strategiska inriktningen, hur den skapas och upprätthålls av och genom det amerikanska folket. Stoltheten och tron på det amerikanska systemet syns tydligt, på flera ställen påpekas att Amerika inte tänker be om ursäkt för sitt agerande. Dessutom ses det som en fördel om andra nationer och dess folk kan ta efter det amerikanska sättet att leva (White House 2010:9, 17). Amerika står starkt och den som av en händelse tänker sig att attackera amerikanskt territorium ska tänka sig för flera gånger, orden får nästintill en hotfull karaktär av explicit tydlighet. ”We will not apologize for our way of life, nor will we waver in its defence” (White House 2010:17). Här konstateras att den amerikanska själen inte kan brytas ned. Fienden kommer att nedkämpas, var de än befinner sig, till sista man. I samma stycke talas det om att USA:s främsta intresse är att skydda sitt eget folk och sina nationella intressen, men att landet också har en unik position, då nationen genom sin unilateralt hegemoniska makt har utsett sig själva att främja den internationella säkerheten (a.a.:13, 17).

Gramscis idéer om den hegemoniska makten visar tydligt att Amerikas förfarande är byggt på tron om den dominerande gruppen och dess rätt att bestämma över andras öde (Cox 2007:5; Gramsci 1967:150f). Även Giddens resonemang hur globaliseringen kommer till uttryck, stämmer väl överens med den bild som USA uppvisar. Den strukturella dimensionen av nationalstaten ger makthavarna tillfälle att utöva en kontrollerande makt, om denna makt avser att avskärma landet kan en s.k. skyddande kokong upprättas. I denna lever medborgarna i trygg förvisning om att den nationella andan visar vägen till ett gott liv (Giddens 1987:290).

Med en övertydlighet visar dokumentet på att USA:s ansvar för fred och säkerhet riktar sig inåt mot den egna nationen såväl som utanför det egna territoriet. USA har enligt egen utsaga byggt upp och skapat den globala ordning som råder och om denna hotas är de beredda att gå från ord om fred till handling i form av krig oavsett om det internationella samhället bifaller handlingen eller ej (Kagan 2002:10f; White House 2010:2f, 5, 9). En konflikt kan uppstå å ena sidan mellan detta sätt att expediera ansvar genom nationens välvilligt kontrollerande syn på sitt eget folks överhöga kraft och å andra sidan den globala interdependens som kräver samarbete och en kosmopolitisk syn. Inom territoriets skyddande gräns kan detta kontrolleras med gränstullar och polismaktens kraft, ansvaret vilar hos den dominerande grupperingen inom nationen. I gränsernas kölvatten skapas nationella etniska enheter p.g.a. den nationella slutenhet som makthavaren konstruerat. Dessa kan hotas av den interdependens som det globala samhället får sin näring av. Sammantaget kan detta kräva en förändring i nationers strategiska eller dominanta ansvarsutformning (Giddens 1987:233; Giddens 2010:xviii, 232ff; Johansson 2000:433ff). Att ansvarsutövandet kommer att behöva förändras mot en ansvarsfördelning med mer samarbete uppmärksammas i dokumentet med en nästan förundrad ton, ”The United States retains the strengths that have enabled our leadership for many decades. [...] Now, the very fluidity within the international system that breeds new challenges must be approached as an opportunity to forge new international cooperation” (White House 2010:9).

I det självpåtagna ansvaret ser Amerika sig skyldigt att sprida värderingar om individuella rättigheter och de möjligheter som ett liberalt system kan ge sina medborgare. Om andra värderingar finns ute i världen kan dessa med fördel förändras, och avvikande icke-amerikanska beteenden kan förtryckas med militära medel. Ansvaret och makten ligger hos statschefen och dess regering. Demokratins vackert idealistiska ord ska spridas världen över med hjälp av att det amerikanska folket villigt visar den övriga världen dess förträfflighet (White House 2010:2, 38). De demokratiska regler som USA förordar ska följas av de nationer som amerikanerna har ”civiliserat” annars väntar repressalier i form av handelsblockader eller eventuella krigsförklaringar för att återställa den av Amerika önskvärda ordningen (a.a.:3).

Europeiska unionen

Vid genomläsning och analys av Europeiska unionens säkerhetsstrategi från 2010 kan tidigt ses ett tydligt mönster, där ansvaret EU har mot sina medlemsländers medborgare visar på en stark och tydlig respekt för grundläggande mänskliga värderingar och rättigheter. ”Respekten för de grundläggande rättigheterna och rättsprincipen utgör själva grunden för EU:s terrorismbekämpningsstrategi” (KOM 386 2010:11).

Denna mening är så explicit uttalad att det inte finns någon som helst tvekan om att ansvaret att skydda kräver både laglig och mänsklig hänsyn. Dessutom poängteras att förutom det rättsliga kravet, är respekten för mänskliga rättigheter en avgörande förutsättning för skapandet av ett ömsesidigt förtroende mellan olika nationella myndigheter och den enda vägen för att vinna den breda allmänhetens förtroende (KOM 386 2010:11). När det gäller vem som ska skyddas mot vad så ses ”särskilt [allvarligt] på området terrorismbekämpning och skydd av EU:s befolkning mot terroristattacker och dess följdverkningar. Europeiska unionens insatser bör således främst inriktas på detta område” (a.a.:13). Robert Kagan (2002:10f) menar att Europa i motsats till USA försöker skapa en hållbar sammanhållning *inåt* och detta manifesteras tydligt i dokumentet då det talas om att skydda unionens medlemmar, med hänsyn till mänskliga rättigheter. Om sammanhållningen mellan olika grupper, minoriteter såväl som majoritetsbefolkningar är stark och integreringen är hållbar kan Europeiska värderingar av respekt för mänskliga rättigheter och lagrummets ansvar spridas även utanför den egna regionen (KOM 386 2010 :10f).

Ansvaret för den gemensamma säkerheten inom EU vilar på medlemsländerna och dess vilja att samarbeta med USA och övriga internationella institutioner i terrorismbekämpningsfrågor. Världssamfundet ses som den bärande institutionen för utvecklandet av nya bredare strategier för att möta terrorismhotet och denna strategi är formad i fyra olika delar. Dessa fyra åtgärdsprinciper innehållande medel för att förebygga, skydda, följa och agera ska iakttas av EU:s alla medlemsländer, däribland Sverige (KOM 386 2010:2). Att skydda människor som befinner sig inom Europeiska unionens gränser är det viktigaste ansvaret EU har. Därefter ska infrastrukturen i unionen säkras, via säkrare gränsövergångar och ansvaret för skydd av kritisk infrastruktur innehållande t.ex. transportsektorn (a.a.:5, 7). De övriga tre delarna i EU:s strategi behandlar förebyggande åtgärder och hur ny teknik kan utvecklas för att kunna följa terroristernas verksamhet när det gäller tillverkning och användning av sprängmedel eller aktiviteter via kommunikationssektorn. En viktig del är det agerande som EU förordar som lösning till terrorismproblemet. Det bygger på samarbete, förhandling och lagrummets rättsskipande funktion (a.a.:2ff). Dessa tre delar kommer att tas upp under medel, hot och hotbild.

Sverige

I den svenska säkerhetsstrategin slås fast att hotet från terrorismen är föränderligt över tid och att enda vägen för att effektivt bekämpa denna terror går via ett öppet, rättsäkert samhälle som bygger på demokratiska principer. Ansvaret ligger i att försvara demokratin utan att skada de värden som demokratin är uppbyggd utav (Regeringen 2011:3,7). Vidare påpekas att säkerhet och skyddsansvaret vilar på varje enskild EU medlemsstat, i Sveriges fall är det den svenska säkerhetspolisen som innehar huvudansvaret för bekämpandet av terrorismbrott på svenskt territorium, med speciellt ansvar för Sveriges befolkning och de svenska intressena (a.a.:3f). Sveriges påtagna ansvar sträcker sig [likt USA:s] långt utanför dess egentliga gränser. I dokumentet slås fast att ”Sverige också har ett ansvar för att hjälpa andra länder. Internationellt engagemang är dessutom en förutsättning för att kunna värna svenska intressen såväl i Sverige som utomlands” (Regeringen 2011:4, 7f).

Inåt ses ansvaret bäras upp av speciella myndigheter, där ingen står ensam utan samarbete är det viktigaste ledordet. Säkerhetspolisen har det övergripande ansvaret och ska föra en dialog om den inre säkerheten med övriga berörda instanser på såväl lokal, regional som nationell nivå. Några av dessa myndigheter representeras av bl.a. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap¹⁶, Ekobrottsmyndigheten, Migrationsverket, Strålsäkerhetsmyndigheten och Försvarsmakten (Regeringen 2011:18, 28).

För Sveriges del syns tydligt ett ansvarstagande i första hand inåt, men viljan finns att även kunna påverka utåt på en mer global basis. Samma sak gäller USA och EU, men Sverige liknar mer EU när det gäller hur ansvaret är menat att utformas. Samarbete är ledordet och detta stämmer väl med Robert Kagans tankar om att det europeiska sättet att traktera ansvar, är att det tenderar att gå inåt, i högre grad än utåt, beroende på större omsorg/välfärd för det egna folkets välbefinnande (Kagan 2002:10f).

Hur ser USA, EU och Sverige på hot och hotbild?

USA

För den amerikanska säkerhetsstrategin är hoten i allra högsta grad verkliga och påträngande. Dokumentet pekar tydligt ut varifrån hoten kommer. Konflikter i s.k. misslyckade stater [eng. failed states] och utvecklandet av massförstörelsevapen visar på en hotbild inte bara mot det amerikanska folket och statens intressen, utan hoten har också i hög grad globala implikationer (White House 2010:8, 17, 47). Kärnvapensatsningar som Nordkorea och Iran står för kan leda till utvecklandet av massförstörelsevapen och detta måste förhindras annars sätts den amerikanska säkerheten på spel (a.a.:23f). Amerikas fiender huserar i länder som Afghanistan och Pakistan. Fienderna består av talibaner och kriminella individer som ingår i grupper där nätverket al-Qaida räknas som ett av de svåråtkomligare hoten mot USA säkerhet, om detta talas med full öppenhet på flera ställen i dokumentet (a.a.:1, 4, 19f).

Robert Kagan menar att USA ser s.k. hårda hot bestående av misslyckade stater och utifrånkommande hot i högre grad än Europa och är därför blir terrorhotet mer explicit uttalat i de amerikanska dokumenten (Kagan 2002:9ff). I citatet nedan är diskursen upptagen av just dessa hårda hot i form av stater och grupper som inte passar in i USA:s normer gällande demokratiska (västerländska) nationers ”uppförandekodex”.

”Al-Qáida’s core in Pakistan remains the most dangerous component of the larger network, but we also face a growing threat from the group’s allies worldwide. [...] This is the epicenter of the violent extremism practiced by al-Qáida. The danger from this region will only grow if its security slides backward, the Taliban controls large swaths of Afghanistan, and al-Qáida is allowed to operate with impunity” (White House 2010:20)

Asymmetriska hot tillhör de nya hoten och de ses som extra svåra, då de använder sig av avancerad cyberteknik och här måste USA se till att utbilda sitt eget folk för att bekämpa detta hot (White House 2010:5, 13, 17f, 27). Amerika kan inte avskärma sig från resten av världen utan viktigt är att gå i ledningen för terrorismbekämpningen och detta blev extra tydligt efter

¹⁶ MSB har från den 1 januari 2009 ansvar för frågor som rör olyckor, krisberedskap och civilt försvar om ingen annan myndighet är utsedd som speciellt ansvarig (Regeringen 2011:29f).

händelsen den 11 september, 2001 (White House 2010:8). Hotbilden mot USA visar på möjliga attacker mot transportsektorn. Stora och viktiga flygplatser ses som extra känsliga och åtråvärda som attentatsplatser, då många människor rör sig där dagligen. Terroristerna försöker att på sådana platser göra så stor skada som möjligt, gärna via självmordsattacker eller utplacering av bomber (White House 2010:18, 20).

Strategin menar med extra starkt fokus att nationer som stödjer terrorister, ger s.k. Safe havens är problematiska. Här talas i dokumentet om platser som, Jemen, Somalia, området Magreb¹⁷ och Sahel-regionen¹⁸ (White House 2010:21). När säkerhetsstrategin talar om terrorism sätts det lika med internationell kriminalitet, trafficking och korruption i nationella parlament (a.a.:49). Dock undviks i dokumentet att peka ut någon religionsinriktning som speciellt benägen att stödja terrorismen. Istället sägs med tydlighet att t.ex. kriget mot al-Qaida och talibanerna *inte* är ett religionskrig (a.a.:22).

Det internationella ekonomiska systemet har svagheter som kriminella och terrorister utnyttjar, här måste hotet mötas med internationellt samarbete då det nationella bankväsendet inte förmår att förhindra att en privat eller statlig finansiering ges till terrorverksamhet (White House 2010:33). I dokumentet framkommer en (befogad) oro inför en ny hotbild, där ensamma individer radikaliseras¹⁹ i den grad att de är redo att utföra terroråd även på hemlandets territorium (a.a.:19).

Europeiska unionen

Europeiska unionens strategidokument från 2010 konstaterar att det inte har inträffat några stora terrorattacker på unionens territorium sedan attackerna i Madrid 2004 och i London 2005. Men detta innebär inte att det inte finns någon klar hotbild eller några hot mot Europa, tvärtom. Europeiska unionen ser en tydlig hotbild utkristallisera sig såväl från islamistiska terrorister som från anarkister och separatistiska rörelser (KOM 386 2010:2). Ett nytt hot ses i personer som definitionsmässigt sägs vara radikaliserade ensamvargar. Dessa rör sig utan en bakomliggande organisation och det gör att hotet blir oberäkneligt och svårt att upptäcka och därmed svårt att följa. De radikala idéerna hittar till dessa individer via extremistisk propaganda publicerad företrädesvis med hjälp av Internet. Hotbilden visar också på att terrorister har ökat sin användning av flytande kemikalier, sprängmedel och hemgjorda bomber av andra material än metall för att använda på t.ex. flygplan eller i stora folksamlingar (a.a.:2, 6f).

Strategidokumentet ser med oro på de konfliktområden som tar emot radikaliserade individer i s.k. terroristläger. Där får individerna t.ex. träning i att tillverka bomber och när de återvänder till Europa är de redo att utföra terrorhandlingar (KOM 386 2010 :4). Problemområden som kan härbärgera terrorister och utgöra en fristad ses i tredjeländer som Irak, Afghanistan, Pakistan, Jemen, Somalia och Sahelregionen (a.a.:12).

¹⁷ Magreb. Området befolkas av arabstammar från Marocko, Algeriet, Tunisien, Västsahara och Libyen (se 18).

¹⁸ Sahelregionen består av länderna, Burkina Faso, Mauretanien, Mali, Niger, Senegal, Tchad och norra delarna av Kamerun samt norra Nigeria (Källa till fotnot 17 och 18 se CIA World Fact book, www.cia.gov).

¹⁹ Se s.16 för begreppsdefinitioner.

Detta utpekande av länder som anses terroristvänliga visar på att EU nu ser betydligt mer av de hårda hot som Robert Kagan och Chomsky specificerar som de länder och områden som inte följer FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna, ofta uppvisar ett diktatoriskt styrelseskick och sponsrar terrorverksamhet (Chomsky 1998; Kagan 2002:9).

Sverige

Hotet från terrorismen mot Sverige ses som högst påtagligt, "[u]tförda attentat och avbrutna attentatsplaner har visat att det finns en verklig risk för terroristattentat i Sverige eller mot svenska intressen" (Regeringen 2011:3). Erfarenheten från de terrordåd som har utförts på skandinavisk mark visar på att terrorismens mål är att skada de värden/värderingar som vårt/våra samhällen bygger på t.ex. värnandet av demokrati och det fria ordet (a.a.:4). Realistiskt konstateras dock att "[u]r ett internationellt perspektiv så sker de flesta terroristattentaten i konfliktdrabbade områden utanför Europa" (a.a.:5), där speciellt drabbade områden ses som delar av Mellanöstern, Afrika, Asien och Sydamerika. Vidare menas att Afghanistan, Pakistan, Jemen och Sahelregionen ses som svaga stater och problemområden där terrorismen frodas (a.a.:14f).

Vissa grupper ses som speciellt framträdande där en av de farligaste utpekade som nätverket al-Qaida, känt för att inspirera våldsbejakande islamister till utförandet av storskaliga terroristdåd (Regeringen 2011:5). Dokumentet ser att denna form av storskaligt dödsbringande terror nyligen har minskat i omfång och räckvidd, i hög grad p.g.a. det omfattande antiterror-samarbete som har inletts mellan olika nationer och det internationella samfundet. Den effektiva bekämpningen av den typ av storskalig terror som t.ex. al-Qaida kunde utföra har lett till att terroristerna nu har ändrat sitt agerande och uppträder i små oorganiserade grupper eller som helt ensamma aktörer. Detta är en utveckling som också uppmärksammas av USA och EU som en ny form av terrorism. En terrorism som är extra svår att upptäcka och följa (a.a.:5f).

"De flesta attentaten i Europa planeras eller genomförs av europeiska aktörer som drivs av andra politiska ideologier än de inspirerade av al-Qaida [...] De mest aktiva grupperna är i första hand separatistiskt motiverade men även aktörer inom anarkism och vänsterextremism begår regelbundet attentat" (Regeringen 2011:6)

Här konstateras att Europa inte ser samma hotbild som USA, där al-Qaida ses som det stora problemet. I Europa är det istället grupper *inom* territoriet som ses som de mest problematiska. När det gäller hotbilden mot Sverige så talas det om att "[d]en våldsbejakande extremismen i Sverige [ofta] delas in i tre olika typer av miljöer: vitmakt, vänsterautonom och våldsbejakande islamistisk extremism" (Regeringen 2011:6) men att ingen av dessa grupper just för närvarande utgör ett överhängande hot mot Sverige och dess intressen. Enligt Robert Kagans sätt att dela upp hotbilden i mjuka respektive hårda hot, så rör sig Sverige lite fram och tillbaka inom ramen för båda dessa dimensioner. Hotet ses komma från å ena sidan misslyckade stater som inte värnar demokrati och mänskliga rättigheter, men å andra sidan också från vitmaktsfären och vänsterrörelser som verkar inom Sveriges gränser med deras uttalade xenofobi och mångkulturrädsla (Kagan 2002:9; Gramsci 1967:262f; Regeringen 2011:6).

Vilka medel har teoretiskt sett USA, EU och Sverige till sitt förfogande? Hur är de dessa medel tänkta att användas?

USA

USA:s försvarsbudget uppgick 2010 till cirka 680 miljarder dollar, detta blir cirka 4644 miljarder svenska kronor i dagens valutakurser (US Department of Defence 2009). Mot denna summa kan ställas Sveriges försvarsbudget som 2010 uppgick till cirka 41,5 miljarder svenska kronor. Till den svenska försvarsbudgeten får läggas cirka 3,7 miljarder kronor som går till samhällets krisberedskap, denna post används bl.a. till kostnader för händelser av terrordåd på svenskt territorium (Försvarsdepartementet 2012). Med detta vill studien visa på den enorma ekonomiska kraft och möjlighet till handlingsutrymme som USA besitter när det kommer till de budgeterade försvarsmedlen. Anthony Giddens menar på att den ekonomiska situation som ett land befinner sig i är helt avgörande för vilket försvar som kan uppåddas. Har ett land en svag ekonomi måste försvarsallianser byggas med andra nationer och detta kan möjligtvis förklara t.ex. Sveriges alliansskapande med EU och deltagande i NATO-ledda operationer (Giddens 1987:233; Johansson 2000:432, 434).

I denna avdelning ligger intresset att studera vad strategidokumentet visar på för användbara *medel* för terrorismbekämpning. Men som budgeterna visar ovan är det tydligt att det är en stor skillnad på USA:s och Sveriges tillgängliga medel, även om dokumentet talar i teoretiska termer, där allt med andra ord skulle kunna vara möjligt att åstadkomma.

”As we secure the world’s most dangerous weapons, we are fighting a war against a far-reaching network of hatred and violence. We will disrupt, dismantle, and defeat al-Qáida and its affiliates through a comprehensive strategy that denies them safe haven, strengthen front-line partners, secure our homeland, pursues justice through durable legal approaches, and counters a bankrupt agenda of extremism and murder with an agenda of hope and opportunity” (White House 2010:4).

Detta citat kan ses som ett representativt bidrag från diskursen ur USA:s nationella säkerhetsstrategi avseende de medel som Amerika har till sitt förfogande när det gäller försvaret mot terrorism. USA:s nationella säkerhetsstrategi menar att de medel som är tillgängliga i hög grad visar på en strategi som går ut på att försvara sitt territorium och landets intressen *innan* hotet når fram. Att använda förebyggande (krigsliknande) anfall är en strategi som Amerika inte har några invändningar mot, det slår både dokumentet och Bruce Ridell, expert på Mellanöstern, fast. Gramsci ser likt de tidigare en fördel i att använda tvångsmedel i ett förebyggande anfall mot de underlydande (Gramsci 1967:261; SVT 2 2012; White House 2010:27). USA:s tendenser till att begå handlingar i förebyggande syfte ses tydligt i denna nästintill hotfulla (krigs-)förklaring, ”[w]e will pursue engagement with hostile nations *to test their intentions*, give their governments the opportunity to change course, reach out to their people, and mobilize international coalitions” (White House 2010:3, anm., min kursivering). Med detta vill USA visa den makt de besitter i och med att de kan styra regeringar och dess folk att ändra [eng. Change] på det sätt de sköter sina angelägenheter. Detta kan ses som att USA befinner sig i ett dominerande socialt rum där liberalism och civilisation ses som värdefullare kriterier för fred och frihet än att andra nationer får lov att sköta sina egna förehavanden efter eget tycke.

USA känner ett ansvar att spela rollen av "världspolis" för att säkra de universella värderingarna, d.v.s. bara tanken att Amerikas egna [läs, lika med universella] värderingar skulle stå på spel i globaliseringens kölvatten sanktionerar nästan vilka åtgärder som helst från deras sida så länge de håller sig i linje med de mänskliga rättigheter som de själva specificerar²⁰ (Cox 2007; Giddens 2003:536; Winther Jørgensen & Phillips 2000:58; White House 2010:2, 5, 10, 19f, 21, 39).

Dokumentet talar på många ställen om USA:s rätt att sprida de universella [läs, amerikanska] värderingarna, men på ett ställe uppmärksammas att "we must also be more effective in our deliberative communication and engagement and do a better job understanding the attitudes, opinions, grievances, and concerns of people – not just elites – around the world" (White House 2010:16). Detta visar på en (svag?) medvetenhet om att USA kanske inte alltid har rätten på sin sida när diskussionen rör frågor om att andra nationer bör ändra på sitt sätt att bedriva sin politik. Gramscis antagande om den hegemoniska dominansen som ger eftergifter skymtar här, men endast med svag vilja då det närmast kan ses som ett mindre inlägg, eller en antagonism, med diskursanalystermer än något som skulle vara normaltillståndet i diskursen (Cox 2007; Gramsci 1967:150f, 240ff; Winther Jørgensen & Phillips 2000:57ff).

En betydande del av USA:s säkerhetsstrategi från 2010 tar upp frågan om samarbete med de internationella samfundet och övriga (likasinnade) nationer. Visserligen ser USA sig som den odiskutabelt högste ledaren i det globala systemet av nationer, men tanken har vaknat att ett samarbete krävs för att komma tillrätta med terrorismproblemet och att detta i förlängningen också gynnar USA:s egna intressen. Dessa intressen upptar det största kapitlet i den nationella säkerhetsstrategin, där de nationella intressena syns påfallande många gånger tillsammans med tal om samarbete [eng. cooperation], alliansbyggande och partnerskap med andra nationer. I avsnittet som behandlar inre och yttre säkerhet i kapitel III sidan 17-22, nämns samarbete [eng. cooperation] 3 gånger, våra allierade [eng. our allies] 2 gånger, partnerskap 7 gånger och partners hela 11 gånger (White House 2010:7ff, 13, kap III s.17-50). Viktigt är att de som samarbetar med USA också delar de amerikanska intressena [eng. like minded] när det gäller den av Amerika utstakade vägen för det gemensamma säkerhetsarbetet (a.a.:19).

När det gäller hotet från ensamma eventuellt radikaliserade individer ser strategin en fördel i att berörda myndigheter ska kunna informera sig om dessa individers misstänkta rörelser i samhället. Denna information kan bygga på att fråga ut familjemedlemmar om individens aktiviteter, studera de lokala faciliteter och institutioner som den misstänkte besöker mer regelbundet (White House 2010:19). De lokala samhällen som har misstankar om att radikal verksamhet pågår ska få ekonomiska medel från staten att starta program och andra aktiviteter som engagerar sig i avradikalisering (a.a.:19).

²⁰ Här talas inte om FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna, utan t.ex. om att det Afghanska folket ska känna support från USA gällande individens individuella [mänskliga] rättigheter (White House 2010:21, 38).

Europeiska unionen

Europeiska unionens strategi för bekämpande av terrorism består som tidigare nämnts av de fyra delarna, förebygga, skydda, följa och agera. När det kommer till de medel som unionen har till förfogande slår unionen fast att medlen för bekämpning ska grundas i vilka handlingar som terrorismen kan åstadkomma. Dessa kriminella handlingar, kan efter att de specificerats ligga till grund för en rättslig prövning. Tre områden utkristalliserar sig som särskilt allvarliga handlingar och de är *offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering för terroristsyften och utbildning för terroristsyften*. Alla medlemsstater ska kunna åtala och straffbelägga individer som uppmuntrar till terroristhandlingar eller utbildar i sådana göromål (KOM 386 2010:2f). ”Kommissionen strävar även efter att främja användningen av offentlig-privata partnerskap för att bekämpa användningen av Internet för terrorismändamål” (KOM 386 2010:4). EU menar på att ett globalt samarbete mellan rättsvårdande organ och tekniska tjänsteleverantörer är nödvändigt för att begränsa, helst stoppa spridningen av terrorismrelaterat material på Internet där nu en europeisk avtalsmodell ligger under utarbetande (a.a.:4).

Ett stort antal projekt med ekonomiskt bifall från EU är påbörjade för att starta en samverkansprocess mellan medlemsländerna med meningen att förebygga och följa potentiell terrorverksamhet. Spanien gör försök med att utbilda imamer för att minska risken för utsatta individers eventuella radikaliseringsprocess och också Danmark arbetar med program för att avradikalisera drabbade individer. Storbritannien går i spetsen för att påverka mediekommunikationen med hjälp av antiterrorstrategier. Dessa antiterrorstrategier går ut på att sprida värderingar som främjar demokrati, säkerhet, rättvisa och lika möjligheter för alla människor som ligger i Europas ansvarstagande för unionen och för världen (KOM 386 2010:4).

EU:s satsningar på ett nytt program ”[f]ör att stödja utformningen av säkerhets- och terrorismbekämpningsstrategier inrättades ett övergripande säkerhetsforskningsprogram” som under perioden 2007 – 2013 får 1,4 miljarder euro för att utveckla tekniska hjälpmedel i kampen mot terrorismen. Denna forskning försöker att beröra de senaste ”trenderna” inom teknikområdet för att förhindra spridning av terrorrelaterat material med hjälp av cyberteknik och Internet (KOM 386 2010 :6). Fler program är framtagna för att försvåra terrorismaktivitet på europeiskt territorium. Bland annat ses programmet för skydd av kritisk infrastruktur som ett av de viktigaste som kan ge stadigvarande säkerhetslösningar och samarbetet med Världstullorganisationen, WCO, ska utmynna i en gemensam standard för global handel och säkrare försörjningskedjor mellan EU och omvärlden (a.a.:7). EU nöjer sig dock inte med påbörjade och utförda program och åtgärder mot terrorism, utan ser t.ex. att flygplatssäkerheten måste förbättras bl.a. med framtagandet av ny teknik för skanning av personer och gods och detektion av flytande explosiva vätskor. Av speciell vikt är att dessa åtgärder går att standardisera och certifiera i ett led att skapa ett politiskt lagrum som reglerar antiterrorverksamheten (a.a.:6f). Räddningstjänstmekanismen är den viktigaste nyheten i utvecklandet av antiterrorstrategier enligt dokumentet. Detta system ska möjliggöra ”en samordnad insats vid alla slags kriser, även terroristattacker, och gör bruk av medlemsstaternas egen kapacitet. I framtiden kommer detta att regleras via solidaritetsklausulen” (KOM 386 2010 :9f).

Europol har en viktig roll i samband med de antiterrorstrategier som EU vill utveckla, då denna organisation har en gränsöverskridande förmåga. Organisationen besitter en kapacitet att samordna insatser vid eventuella terrorattacker p.g.a. sina mekanismer för informationsutbyte, som särskilt kom i rampljuset i och med terrorattacken i USA den 11 september 2001 (KOM 386 2010:8ff). EU ser också att samarbetet med internationella organisationer som FN, G8 och framförallt USA, måste utvecklas och stärkas genom ett utvecklat partnerskap (a.a.:11f). ”Under 2010 har det anslagits upp till 22 miljoner euro till *samarbete* på säkerhetsområdet i flera regioner där terroristhotet har ökat” (KOM 386 2010 :13, anm. min kursivering). Detta visar att EU inte bara siktar på säkerhet och samarbete inåt eget territorium utan också vill främja säkerhet i riskområden i tredjevärlden (a.a.:13).

Med denna redogörelse av vad EU har för avsikter med den aktuella antiterrorstrategin kan studien blicka tillbaka på vad Robert Kagans resonemang kring medel talade om. Kagan menar att USA satsar och tror på sin unilateralt militära makt medan Europeiska unionen vänder sig från denna militärt strategiska lösning. EU ser istället att hotet som terrorismen utgör kan mötas genom att unionens egna medlemsländer, i samarbete med USA och det internationella samhället utvecklar samsarbetsstrategier som inbegriper t.ex. diplomati och ett stärkt lagrum med globalt gemensam struktur. Beroende på hur samsarbetsstrukturen utformas kan arbetet komma att anta en *reaktiv* respons, d.v.s. EU agerar med lagrumsutspel och förhandlingar *efter* att något har hänt och inte som i USA:s fall som agerar *proaktivt*, d.v.s. med förebyggande anfall *innan* ett terrordåd har skett (Kagan 2002:7).

Sverige

På tredje sidan av Sveriges strategidokument, ”*Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism*” slås fast att ”[i]nternationell rätt, inklusive mänskliga rättigheter, ska respekteras nationellt och internationellt. Demokratin ska skyddas utan att skada de värden som ska försvaras” (Regeringen 2011:3). Medel som står tillbuds är att förebygga via försök att identifiera och minska den grogrund som skapar radikaliserings av individer. En viktig insats är att stärka demokratiska såväl som samhälleliga värderingar, t.ex. genom att polisen genomför uppsökande dialogverksamhet vid skolor och liknande ställen där ungdomar samlas (a.a.:3f, 9ff). De brottsförebyggande myndigheterna med Socialstyrelsen i spetsen har fått ekonomiska medel för att utverka riskbedömningsmanualer, detta för ”att bättre kunna identifiera vilka unga som löper risk att rekryteras till kriminella nätverk eller som vill hoppa av ett kriminellt nätverk”. Dessa manualer ska sedan ligga till grund för en fördelning av stödinsatser till områden där behovet är störst (a.a.:11).

Att respektera grundläggande mänskliga rättigheterna ses som en självklar och okränkbar rättighet, även när det handlar om förmodade terrorister som har för avsikt att hota just dessa för oss så viktiga grundläggande fri- och rättigheter. Dokumentet talar tydligt och på flera ställen, likt följande citat, att ”[å]tgärder i kampen mot terrorism måste vidtas med full respekt för de grundläggande rättigheterna och friheterna så att åtgärderna inte kan ifrågasättas. Dessutom bör alla berörda undvika att brännmärka någon särskild grupp människor och istället utveckla en dialog för att främja ömsesidig medvetenhet och förståelse” (Regeringen 2011:7).

Här syns tydligt en skarp markering att det är politiskt felaktigt att utpeka vissa individer eller grupperingar som speciellt benägna eller predisponerade att närma sig radikal eller fundamentalistisk verksamhet. Även om ändamålen sägs helga medlen så får de ”aldrig sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot demokratins grundvalar, t.ex. den fria åsiktsbildningen. Rättsreglerna utgör grundbulten i det svenska samhället och är en kraftfull garanti för individens skydd mot statsmaktens övergrepp” (Regeringen 2011:7).

Samarbete med det internationella samhället ses av Sverige som ett av de absolut viktigaste instrumenten i kampen mot terrorismen, oavsett om terrorn är internationellt eller nationellt präglad. Fördelen med ett internationellt samarbete är det breda informations- och erfarenhetsutbyte som uppstår, när olika institutioner samverkar. Framförallt kommer informationen från olika organ som t.ex. ”Counter Terrorism Group och Europol, som genom inrättande av olika register innehållande t.ex. fingeravtryck från individer som sökt visum, DNA-register och fordonsuppgifter, kan hjälpa de nationella myndigheterna i anti-terrorarbetet” (Regeringen 2011:19). På det nationella planet har det skapats ett samverkansråd mot terrorism. Detta råd består av de fjorton viktigaste svenska myndigheterna som samverkar i antiterrorfrågor, bl.a. Ekobrottsmyndigheten, Säkerhetspolisen, Transportstyrelsen och Tullverket (a.a.:18). Sveriges sätt att tänka kring potentiella medel i kampen mot terrorismen liknar EU:s strategi i stora drag, kanske för att EU:s förordningar gäller framför nationell lagstiftning i vissa speciella ärenden. När Kagan används för att titta på detta sätt att resonera kring användbara medel, ses likt EU, att Sverige satsar på samarbete, dialog och lagrummets rättsskipande funktion. Detta under stark kontroll av att grundläggande mänskliga rättigheter efterlevs (Kagan 2002:7).

4. Sammanfattning av studien med avslutande resultatdiskussion

När studien nu har kommit till det sista kapitlet ska redogörelsen sammanfattas och en resultatdiskussion göras. Syftet med denna studie är att genom en komparativt kvalitativ textanalys av politiskt strategiska dokument studera om USA:s terrorismstrategier har påverkat EU:s och Sveriges utformning av sina respektive strategidokument avseende synen på fenomenet terrorism. En djupare analys kastar ett beskrivande ljus över den process som talar om *hur* USA:s idéer, nedtecknade i det nationella säkerhetsstrategidokumentet från 2010, visar sig i form av makt, inflytande över och påverkan på EU:s syn på terrorism och därmed också Sveriges formulering av nationella handlingsplaner i förhållande till fenomenet ifråga. Syftet är också om möjligt att visa på om Sverige kan ses som närmare USA än EU i det institutionella antiterrorarbetet avseende de politiska uttryck som används kring terrorism och antiterrorstrategier (Kom 386 2010; Regeringen 2011; White House 2010). Frågorna för att besvara studiens syfte ser ut enligt följande.

- Vilket eller vilka (diskursiva) uttryck tar sig USA:s, EU:s och Sveriges respektive policydokument/säkerhetsstrategier avseende makt, påverkan och inflytande?
- Har USA:s nedtecknade idéer kring fenomenet terrorism och antiterrorstrategier påverkat EU:s och Sveriges utformning av sina respektive antiterrorstrategier?
- Framkommer i dokumenten en indikation på om Sverige kan ses som tankemässigt närmare USA än EU när det gäller de politiska uttryck som används i utformningen av respektive institutions antiterrorstrategi?

Studien i sammanfattning och forskningsfrågorna besvaras

I denna studie ligger intresset i att se vilka diskursiva idéer som presenteras i några säkerhetsstrategier i form av makt, påverkan och inflytande i förhållande till fenomenet terrorism. De selekterade säkerhetsstrategierna representeras av USA, EU och Sverige. Studiens frågor avser att utröna om USA:s strategier på det valda området eventuellt påverkar EU:s och Sveriges utformning av strategidokument och vilket textmässigt uttryck detta tar. Vidare är studien intresserad att se om Sverige kan ses som tanke- och textmässigt närmare USA än EU. Teorier lämpliga för analys av det empiriska materialet kommer från Anthony Giddens tankar om den strukturella dimensionen av nationalstaten, där aktörer antingen ser mångfald och globalisering som ett hot medan andra högst välvilligt bejaktar denna utveckling. Antonio Gramsci står för idéerna om den starka hegemonin, där den dominerande gruppen styr över minoriteter och svagare grupper. Den militära ordningen och det ekonomiska systemet spelar också en roll i staters utvecklande av en unilateral position eller en alliansbyggande ordning som bygger på ömsesidig förståelse och samarbete. Robert Kagan har studerat USA och Europa och funnit att det finns skillnader i sätt att tänka kring ansvar, medel, hot och hotbild. Detta ger verktyg till studien för att finna mönster i den valda empirin.

Enligt egen empirisk utsaga står USA som den unilateralt unika statsmakten globalt sett. Ansvaret ligger i att skydda sitt eget folk och landets intressen och detta görs framförallt med militära medel. Det amerikanska systemet ses överlägset alla andra och den som av en händelse prövar att utmana straffas via militär precision snabbt och hårt (White House 2010). Europeiska unionen menar å sin sida att det grundläggande ansvaret ligger i att skydda unionens medlemmar och att detta inkluderar att värna och visa respekt för de grundläggande mänskliga rättigheterna. Att skydda dessa rättigheter är att skapa ett hållbart förtroende och på detta sätt skapas ett sammanhållande kitt mellan EU:s medlemstater (KOM 386 2010). Även Sverige ser som sitt huvudsakliga ansvar att skydda Sverige, svenska intressen och de demokratiska värdena (Regeringen 2011). Sverige anser likt EU att respekten för lagrummet och de mänskliga rättigheterna är okränkbara och ansvaret ligger i att skydda demokratin och det öppna rättssäkra samhället. Sverige anser likt USA att ansvaret sträcker sig utanför territoriets gränser och viljan finns att hjälpa människor som befinner sig i despoters odemokratiska våld.

USA anser att världen utanför landets gränser kan civiliseras via amerikanskt universella värderingar. Andra stater och dess folk kan förändra sitt sätt att leva, då den amerikanska livsstilen ses som överlägsen p.g.a. att den representerar demokrati och liberala ståndpunkter. Det är dessa värden som terrorismen hotar och detta hot mot den ”fria världen” ses som extra allvarligt av USA. Terrorismens grogrund ses komma från Mellanöstern, där Afghanistan, Pakistan och även Iran utgör länder med speciellt hotfulla kulturyttringar och levnadssätt. Fundamentalistiska grupper finner ”Safe havens” i områden som Magreb och Sahelregionen, där även radikaliserade individer kan få utbildning med terrorsyften. Terrorismen har funnit nya vägar via asymmetriska hot bestående av radikaliserade ensamvargar och cyberteknik. Målet med terrordåd ses nu i att självmordsbombare försöker göra så stor åverkan som möjligt, gärna på platser där det finns många oskyldiga människor (White House 2010).

EU ser att hotet till största delen kommer från separatistiska rörelser, bildade djupt inne i unionens egna medlemsländer. Dock syns också islamistiska rörelser som ett potentiellt hot. I tidigare attacker på europeiskt territorium har dessa rörelser till stor del bestått av andra generationens invandrare bosatta i unionen (KOM 386 2010). Sverige å sin sida, ser likt EU ett hot från islamistiska rörelser, men också likt USA det nya hotet från cyberteknik via Internet och ensamma individer som radikaliserar i en process som kan leda till utförandet av terrordåd. Sverige ser också likt USA att vissa områden i Mellanöstern, Afrika, Asien och Sydamerika är mer benägna att härbärgera terrorister än andra delar av världen. Hotet mot Sverige ses också komma från inre rörelser där vitmakt och rasistiska grupper tenderar att vara de mest utmärkande grupperna som hyser terrorinspirerade komponenter (Regeringen 2011).

Då det internationella samhället och andra nationer ses som ineffektiva, reaktiva och svaga, väljer Amerika ofta en proaktiv hållning och ser t.ex. förebyggande militära anfall, innan något hänt, som en strategiskt lämplig lösning. Ekonomiskt sett har USA klarat att bedriva krig på flera fronter samtidigt, med eller utan det internationella samhällets stöd och bifall (White House 2010).

Europeiska unionen menar istället på att sammanhållning mellan medlemsstaterna är ett effektivt medel i kampen mot terrorismen, en terrorism som ofta tar sig uttryck i att inre separatistiska rörelser stör den rådande samhällsordningen (KOM 386 2010). Sverige ser likt EU att samarbete och lagrummet är de mest effektiva medlen i kampen mot terrorismen (KOM 386 2010; Regeringen 2011).

Forskningsfrågorna besvaras

Den första frågan undrar vilket eller vilka uttryck som USA, EU och Sverige använder i respektive säkerhetsstrategi innehållande maktmedel, möjligheter till påverkan och inflytande över andra aktörers policyutformning. Dessa begrepp har operationaliserat till tre dimensioner bestående av ansvar, medel, hot och hotbild. Avseende dimensionen, hot och hotbild kan tydligt skönjas att USA pekar ut både länder och grupper som speciellt aktiva i terror-sammanhang (White House 2010:21f). Detta ger både EU och Sverige en agenda, som de villigt tar efter, i det egna utformandet av säkerhetsstrategier. Dessa utpekade föreställningar blir s.k. nodalpunkter och skapar runt sig en flora av begrepp där en unik diskurs skapas, och den kan bli accepterad som den ”normala” formen av språkbruk kring ett fenomen (Winther Jørgensen & Phillips 2000:33). En annan faktor är att USA:s strategi är proaktiv, den väntar inte på att något ska hända. Reaktionen på terrordåd är medialt högljudd och militärt skoningslös (White House 2010:3f, 20). Här är dock både EU och Sverige mer försiktiga och ser rättsstaten med dess lagar som den viktigaste möjligheten till att förhindra terrorism och detta kan ses som en antagonism i den av USA dominerande diskursen. Diskursordningen är inte helt fastställd och en viss förändring eller modifiering kan ske av begreppen för att de ska passa in i diskurserna.

Några av de utmärkande begreppen, eller s.k. nodalpunkter och flytande signifikanter som framkommer i studien är enligt följande. För USA:s del är ”our way of life” en aspekt av nodalpunkten, nationalstaten, (White House 2010:17) och den viktigaste distinktionen på skillnaden mellan ”vi” och ”de andra”. Till det amerikanska sättet att leva hör element och trögflytande eller mer lättflytande signifikanter som demokrati, liberala värderingar, individuella rättigheter och universella rättigheter. Hotet ses komma från ”den andre”, signifikanten terroristen, som av USA förknippas med internationell kriminalitet, asymmetriska hot, avancerad teknologi, cyberteknik, trafficking, korruption, misslyckade stater, massförstörelsevapen, Safe havens och dunkla ekonomiska förhållanden (White House 2010:i, 17, 38, 47ff). Bekämpa terrorismen gör USA via att föra krig mot densamma. Kriget mot terrorismen förknippas med förebyggande anfall, förändra de andras sätt att leva, partnerskap, partners och samarbete. Detta är ett samarbete behäftat med villkor, Amerika samarbetar med likasinnade om de tillåts inta den ledande rollen (White House 2010:19, 27).

Europeiska unionen talar om rättsamhället som ett diskursivt element och detta förknippas med rättsprincipen, grundläggande rättigheter, sammanhållning, lagrummets ansvar, partnerskap och samarbete. Dessa begrepp kan vara mer eller mindre flytande i diskurserna mellan USA:s och EU:s olika synsätt på antiterrorstrategiernas utformning. Terrorismen, som signifikant, och dess utövare ses förbundna signifikanten, hot och hotbild. Här framkommer element som islamistiska terrorister, där underliggande grupper ses som mer eller mindre signifikant stabila och trögflytande i grupperingar som t.ex. al-Qaida.

Hoten ses också komma från yttre konfliktområden och inifrån kommande hot som anarkister och separatistiska rörelser står för. Nya hot är radikaliserade ensamvargar, massförstörelsevapen i ”fel” händer och den stora potential som Internet, den tekniska utvecklingen, har som kriminellt verktyg (KOM 386 2010: 2, 6f, 11). Sverige står bakom det diskursiva elementet, rättsamhället som ligger under nodalpunkten, den strukturella dimensionen av nationalstaten och tillsammans med rättssamhället följer demokrati, yttrandefrihet, grundläggande fri- och rättigheter, samarbete och dialog. Mellan Sveriges och EU:s sätta att utforma respektive strategi förekommer inte någon antagonism utan begreppen flyter smidigt jämte varandra. Terrorismen som signifikant hotar våra värderingar, men befinner sig, och utför då, mest utanför Europa. Al-Qaida och våldsbejakande islamister är ett gnagande bekymmer, där Sverige noga tittar på hur USA förhåller sig till dessa flytande signifikanter. Inne i landet finns vitmakt och vänsterrörelser med xenofobi, dessa element ses bara i det svenska dokumentet. Radikaliserade personer som agerar ensamma och Internets stora potential som kriminellt forum ses som nya hot (Regeringen 2011:3ff, 6f, 13f, 18, 28). I nedan följande stycke visas i huvuddragen i tabellform som besvarar den första frågan.

Tabell III. Jämförelse mellan USA:s, EU:s och Sveriges säkerhetsstrategier 2010 och 2011

	USA säkerhetsstrategi 2010	EU säkerhetsstrategi 2010	Sv. säkerhetsstrategi 2011
Ansvar	Nationellt/globalt <ul style="list-style-type: none"> • Unilateral ordning “our way of life” • Sprida demokrati/ individuella rättigheter Upprätthålla US hegemoni Förnya ledarskapet	Huvudsakligen regionalt <ul style="list-style-type: none"> • Multilateral ordning • Rättssamhället • Stabilitet i Europa Upprätthålla EU:s trovärdighet - M.R. (mänskliga rättigheter)	Nationellt/globalt <ul style="list-style-type: none"> • Multilateral ordning • Rättssamhället • “Värna Svenska intressen” Upprätthålla Sveriges goda anseende utåt
Hot och hotbild	”den andre” som avvikande/ internationell terrorism <ul style="list-style-type: none"> • Nukleär terrorism • Int./ organiserad kriminalitet • Internet/cyberrymden • Utifrån kommande hot • ”Skurkstater och misslyckade stater” 	Islamistiska terrorister/ anarkister/separatister <ul style="list-style-type: none"> • Nukleär terrorism • Organiserad brottslighet • Internet/cyberrymden • Etniska grupper/inifrån kommande hot • ”Ensamvargar” • ”Skurkstater ” 	Islamistiska terrorister/ högerextrema grupper <ul style="list-style-type: none"> • Organiserad brottslighet • Internet/cyberrymden • Utifrån kommande hot • ”Ensamvargar” • ”Skurkstater ”och ”misslyckade stater”
Medel	Huvudsakligen militärt <ul style="list-style-type: none"> • Partnerskap med “likasinnade” om US ledare • Proaktivt agerande • US mandat • Förebyggande ”mindre krig” 	Huvudsakligen civila <ul style="list-style-type: none"> • Förebygga konflikter • Agera reaktivt/ lagrumsutspel • Samarbete internationellt • FN mandat 	Huvudsakligen civila <ul style="list-style-type: none"> • Förebygga konflikter • Samarbete internationellt • Agera både proaktivt och reaktivt • Respekt för M.R • FN mandat.

Källa: Jämförelse mellan säkerhetsstrategier, tabell använd från original se Berenskoetter 2005:88.

Den andra forskningsfrågan undrade om USA:s nedtecknade idéer kring fenomenet terrorism och antiterrorstrategier har påverkat EU:s och Sveriges utformning av sina respektive anti-terrorstrategier. Svaret på den frågan kan ses som att en viss påverkan kan ha skett, dock är det svårt att på så kort tid som två år säga något säkert om i vilken riktning och med vilken styrka denna påverka har tagit sig. Dock kan vi tydligt se att USA har ett försprång gentemot EU och Sverige i och med sin unilateralt starka hållning som (själv)utsedd ledare i internationella sammanhang (White House 2010: 13, 17). Den ekonomiska och militära styrkan är faktorer som gör att USA ses som ledare, och blir ledande, i utvecklandet av terrorismstrategier (US Department of Defence 2009). Den tidsmässiga faktorn är naturligtvis en avgörande ledtråd om vem som kommer presentera sina rön först och kanske då också får en chans att styra agendan efter eget behag. USA:s nationella säkerhetsstrategi presenterades i maj 2010, Europeiska unionen utkom med sin strategi mot terrorismbekämpning i juli samma år medan Sveriges dokument befanns färdigställt i december 2011. Med detta är inte sagt att den som kommer först med sina idéer har oinskränkt makt över hur andra staters antiterrorstrategier ska utformas, då alla strategier har utvecklas under en lång tid, men tidfaktorn är ändå viktig och kan vara avgörande för vissa styrande begrepp och dess begreppssamlingar. Att USA ändå är ledande kan ses i USA:s explicita utpekande av problematiska stater och områden som både EU och Sverige anammar i sina dokument avseende hotbilden från terrorismen. Dock lägger framförallt EU till att inhemska grupper utgör ett stort problem (Regeringen 2011:14f; KOM 386 2010:2, 12; White House 2010:21). I Sveriges dokument väger hotbilden jämnt mellan hot från islamistiska grupperingar och inhemska terrorinspirerade rörelser, en något ambivalent hållning skymtas. Kanske är det svårt att utpeka ett hot som med lätthet kan döljas ute i cyberrymdens mörker eller dväljas djupt ned i en källarlokal, dokumentet finner bäst i att specificera hoten som likvärdiga i hothänseende (Regeringen 2011:6).

Tabellerna nedan visar huvudsakliga områden rörande terrorism och säkerhet i respektive säkerhetsstrategi. För att en eventuell påverkan från någon sida ska kunna påvisas, kommer här en jämförelse göras av USA:s och EU:s strategier från 2010 mot Berenskoetters tidigare forskning gällande USA:s och EU:s respektive säkerhetsstrategi från 2002 och 2003. Sveriges strategi kan här inte jämföras, då en tidigare forskning ej genomförts på Sveriges tidigare dokument. Jämförelsen mellan strategierna från 2002/2003 och 2010 görs som en kontroll om det möjligtvis kan ha skett en påverkanstendens i någon riktning. Det som går utläsa när det gäller hot och hotbild mot USA respektive EU, är att en något olik hotbild föreligger. USA:s säkerhetsstrategi 2002 utpekade Islam och muslimer som ett hot, detta hot har EU inte sett i tidigare strategi, 2003, men nu tagit upp i sin strategi 2010. Här kan eventuellt föreligga ett amerikanskt inflytande över EU. Även när det gäller hur strategierna väljer att se på andra nationer, stater och regioner kan skönjas ett mönster, då USA i tidigare strategi talade om skurkstater när EU talade om misslyckade stater. I dokumenten 2010 har skurkstater flyttat sig över till EU medan USA talar om både skurkstater och misslyckade stater. En påverkan kan ha skett i båda riktningar. Hotet från den nukleära terrorismen och från Internets cyberrymd, är nya hot som kommer in i båda strategierna. I USA ses hotet till största delen komma utifrån, medan EU ser att det i hög grad kommer inifrån unionens egen region, med detta kan man utläsa att en olik hotbild diskuteras i dokumenten.

Tabell III. Jämförelse mellan USA:s och EU:s säkerhetsstrategier 2002 och 2003 från Berenskoetter *Mapping the Mind Gap: A Comparison of US and European Security Strategies*.

	USA säkerhetsstrategi 2002	EU säkerhetsstrategi 2003
Ansvar	Globalt/universellt <ul style="list-style-type: none"> • Liberal ordning • 'Mänsklig värdighet' Upprätthålla US hegemoni	Huvudsakligen regionalt <ul style="list-style-type: none"> • Multilateral ordning • Stabilitet i Europa Upprätthålla EU:s trovärdighet
Hot och hotbild	Avvikande beteende/uppfattning <ul style="list-style-type: none"> • Terrorism (WMD) • "skurkstater" (WMD) • Spänning i "den muslimska världen" 	Konflikt som sådan <ul style="list-style-type: none"> • WMD, spridning av massförstörelsevapen • "Misslyckade stater" • Terrorism, organiserad brottslighet
Medel	Militär, liberala idéer <ul style="list-style-type: none"> • Koalition med frivilliga • US mandat Förebyggande "krig"	Huvudsakligen civila <ul style="list-style-type: none"> • Konflikt förebyggande • Internationella regimer • FN mandat

Källa: Jämförelse mellan säkerhetsstrategier, min översättning (Berenskoetter 2005:88).

Tabell IV. Jämförelse mellan USA:s, EU:s och Sveriges säkerhetsstrategier 2010 och 2011

	USA säkerhetsstrategi 2010	EU säkerhetsstrategi 2010	Sv säkerhetsstrategi 2011
Ansvar	Nationellt/globalt <ul style="list-style-type: none"> • Unilateral ordning "our way of life" • Sprida demokrati/individuell rättigheter Upprätthålla US hegemoni Förnya ledarskapet	Huvudsakligen regionalt <ul style="list-style-type: none"> • Multilateral ordning • Rättssamhället • Stabilitet i Europa Upprätthålla EU:s trovärdighet - M.R. (mänskliga rättigheter)	Nationellt/globalt <ul style="list-style-type: none"> • Multilateral ordning • Rättssamhället • "Värna Svenska intressen" Upprätthålla Sveriges goda anseende utåt
Hot och hotbild	"den andre" som avvikande/internationell terrorism <ul style="list-style-type: none"> • Nukleär terrorism • Int./ organiserad kriminalitet • Internet/cyberrymden • Utifrån kommande hot • "Skurkstater och misslyckade stater" 	Islamistiska terrorister/anarkister/separatister <ul style="list-style-type: none"> • Nukleär terrorism • Organiserad brottslighet • Internet/cyberrymden • Etniska grupper/inifrån kommande hot • "Ensamvargar" • "Skurkstater" 	Islamistiska terrorister/högerextrema grupper <ul style="list-style-type: none"> • Organiserad brottslighet • Internet/cyberrymden • Utifrån kommande hot • "Ensamvargar" • "Skurkstater" och "misslyckade stater"
Medel	Huvudsakligen militärt <ul style="list-style-type: none"> • Partnerskap med "likasinnade" om US ledare • Proaktivt agerande • US mandat • Förebyggande "mindre krig" 	Huvudsakligen civila <ul style="list-style-type: none"> • Förebygga konflikter • Agera reaktivt/lagrumsspel • Samarbete internationellt • FN mandat 	Huvudsakligen civila <ul style="list-style-type: none"> • Förebygga konflikter • Samarbete internationellt • Agera både proaktivt och reaktivt • Respekt för M.R • FN mandat.

Källa: Jämförelse mellan säkerhetsstrategier, tabell använd från original se Berenskoetter 2005:88.

Då någon form av påverkan från USA:s sida kan sägas ha påvisats i denna studie, kommer ofrånkomligen frågan om det i dokumenten framkommer någon indikation på om Sverige kan ses som tankemässigt närmare USA än EU när det gäller de politiska uttryck som används i utformningen av respektive institutioners antiterrorstrategier. Denna sista fråga söker i all sin enkelhet svaret på om USA och Sverige kan ses som närmare varandra i respektive strategiutformning än vad EU är. Denna enkla fråga visar sig vara ganska svår att rakt och enkelt svara på. När det kommer till ansvarsfrågan vill USA såväl som EU och Sverige i första hand värna om de egna medborgarna och intressen som gynnar den egna utvecklingen. Här liknar Sverige mer USA än EU p.g.a. det explicita uttalandet om att även omvärlden utanför det egna territoriet anses värt att ansvara för, skillnaden mellan USA och Sverige ligger hur detta ansvar ska expedieras. Sverige ser att samarbete kan visa på ett ansvarsfullt sätt att engagera sig andra nationers vedermödor, medan USA mer ser sig som en världspolis som har en skyldighet att ansvara över andras sätt att leva (KOM 386 2010:11, 13; Regeringen 2011:4, 7f; White House 2010:2f, 13, 17, 38). Samtliga institutioner, oavsett om de tillhör EU, Sverige eller USA, vill sprida goda värderingar. Sättet det ska göras på är enligt USA genom att visa upp sig själv och sitt folk som ett gott exempel. EU och Sverige ser mer att sammanhållning och samarbete visar vägen för de goda idealen (KOM 386 2010:11, 1; Regeringen 2011:19).

Avslutande reflektioner

Studiens avslutande reflektioner om arbetets fortlöpande karaktär, kan kort sammanfattas enligt följande. När det gäller valet av ämne, syns terrorismen som en [alltid] aktuell och brännande fråga att finna mer förståelse om. Efter händelsen i USA 2001 och de mer närliggande dåden i Sverige 2010 och Norge 2011 har terrorn så att säga även drabbat oss här i Skandinavien (Andersson 2011; Jacobsson 2011; Tanaka 2012). Att valet föll på att studera säkerhetsstrategier från USA, EU och Sverige är för att USA ses av omvärlden, och framförallt av sig själva, som tongivande och ledande i antiterrorismfrågor, med EU som en motpart med eventuellt lite annorlunda angreppssätt i frågan och det faktum att Sverige lyder under EU:s lagstiftning i vissa frågor. Därav blir det intressant att titta på om USA kan uppvisa någon form av påverkan och inflytande över det sätt som Europeiska unionen och Sverige utformar sina respektive antiterrorstrategier. Eftersom det valda empiriska materialet består av dokument innehållande texter blir en naturlig följd att metoden för att analysera dessa texter blir med hjälp av någon form av textanalys och här valdes diskursanalys p.g.a. att den ger analysen ett bredare angreppssätt än andra instrument för textanalys (Beckman 2007:14). Ett problem som uppstår i all kvalitativ forskning är det faktum att det finns ett inslag av subjektivt, (o)medvetet, tyckande från forskarens sida, dessa problem behandlas kort under en egen rubrik i metodavsnittet. Efter analysen av materialet har ett antal fynd gjorts och lite kort kan sägas om resultatet, att sammantaget syns en strategi hos USA som reagerar proaktivt, EU syns mest reaktiv och Sverige funderar i både reaktiva och i vissa avseenden proaktiva riktningar. I Sverige sägs lagom vara bäst – kanske är så också fallet i detta ärende när det handlar om att utforma antiterrorstrategier.

Sammantaget detta, kan sägas att resultat av denna studie ger en indikation på att starka hegemonier har en möjlighet att påverka och skapa inflytandemakt när det gäller utformandet av antiterrorstrategier och dessutom möjligheter att påverka andra institutioners tankar kring terrorism. Fler frågor uppstår och detta öppnar för ett spännande, och alltid lika aktuellt, framtida forskningsfält.

Framtida forskningsförslag

Som ett framtida forskningsförslag kan det vara intressant att se på hur USA kommer att förhålla sig till nya aktörer t.ex. kommande ekonomiska och militära (stor?)makter som Kina, Indien och Brasilien. Frågor som infinner sig är bl.a. hur dessa stater hanterar problemet med terrorism? Hur ser deras säkerhetsstrategier ut? Är det skillnad på hur "Öst" och "Väst" ser på, och hanterar fenomenet terrorism? Kan den globala utvecklingen leda till att USA i en inte alltför avlägsen framtid förlorar den unilateralt hegemoniska position som de självutnämnt besitter idag. Kan nya aktörer äntra den politiska scenen och då kanske utmana om unilateralt herravälde eller ställer de kanske krav på en mer bilateral maktfördelning. Intressant kan också vara att fundera mer på vad som gör att en individ tar steget till terrorhandlingar, om detta sägs inte mycket i de dokument som denna studie har analyserat, men en sådan undersökning skulle ge en större förståelse och ett förklaringsvärde på frågan varför någon väljer att begå så hemska handlingar. Kampen mot terrorismen går vidare och det ger forskningen ett ypperligt tillfälle att öka sin förståelse inför ett så komplext fenomen.

En normativ ansats kan tas om man väljer att fortsätta denna studie med ett liknade resonemang som i huvudsak förts. Då det har visat sig att Europa och Sverige inte uppvisar ett likvärdigt ansvarstagande och medelanvändning som USA, och dessutom att hotbilden visar sig olik – skulle då inte Europa och Sverige egentligen skapa en helt egen strategi, oavhängig USA:s för att säkra en tryggare värld att leva i. Detta är bara en tanke, av många, men den väcker nya frågor att ställa till vårt sätt att forma och omforma vår omvärld.

Källförteckning

Litteratur

Baylis, J., Smith, S. & Owens, P. 2008: *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations*. 4th Edition. Oxford University Press Inc., New York.

Beckman, L. 2007: *Grundbok i idéanalys*. Santérus Förlag, Stockholm.

Bengtsson, H. 2010: *Offentlig förvaltning. Att arbeta i demokratins tjänst*. Gleerups, Malmö.

Bergström, G. och Boréus, K. (red.). 2005: *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2: a upplagan. Studentlitteratur AB, Lund.

Booth, K. 1998: *Statecraft and security. The Cold War and beyond*. Cambridge University Press. United Kingdom.

Ehnmark, A. 2005: *En stad i ljus. Antonio Gramscis slutsatser*. Norstedts Förlag, Stockholm.

Esaiasson, P. m.fl. 2010: *Metodpraktikan*. 3:e upplagan. Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Eqbal, A. 2003: *Terrorism*. Bokförlaget Atlas, Avesta.

Fairclough, N. 1995: *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Addison Wesley Longman inc. New York.

Giddens, A. 2003: *Sociologi*. 3:e svenska uppl. Studentlitteratur AB, Lund.

Giddens, A. 2010: *En skenande värld. Hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. 2:a uppl. SNS Förlag, Stockholm.

Gramsci, A. 1967: *En kollektiv intellektuell*. Bo Cavefors Bokförlag, Uddevalla.

Hallberg, J. 2009: Amerikas förenta stater, USA i Lindahl, R. (red.). 2009: *Utländska politiska system* av. 13:e upplagan. (ss. 116–157). SNS Förlag, Stockholm.

Lundqvist, L. 1993: *Det vetenskapliga studiet av politik*. Studentlitteratur AB, Lund.

Johansson, T. 2000: Anthony Giddens och det senmoderna i Månson, P. (red.). 2000: *Moderna samhällsteorier*. 5:e upplagan. (ss. 413–446). Bokförlaget Prisma, Stockholm.

Nye, S., J. 2007: *Att förstå internationella konflikter*. 2:a upplagan. Liber förlag, Malmö.

Tallberg, J. 2007: *EU:s politiska system*. 3.e upplagan. Studentlitteratur AB, Lund.

Teorell, J., & Svensson, T. 2007: *Att fråga och att svara*. Liber förlag, Malmö.

Thussu, K., D. 2006: *International Communication. Continuity and Change*. 2nd Edition. Hodder Edu., Great Britan.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. 2000: *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur AB, Lund.

Internet

10 Downing Street. 2002: *The Prime Minister Tony Charles Lynton Blair*. 2002-05-28.

Internet Archive. Hämtad 2012-05-03 från:

<http://web.archive.org/web/20070604003655/http://www.number-10.gov.uk/output/page4.asp>

Andersson, P. 2011: *Självordsdådet i Stockholm var "väl uttänkt"*. Sveriges radio, Ekot.

Hämtad 2012-04-24 från:

<http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=83&grupp=13251&artikel=4590489>

Beaumont, P. 2008: *A neocon by any other name*. The Observer i The Guardian 2008-04-27.

Hämtad 2012-05-03 från: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/apr/27/usa>

Berenskoetter, S., F. 2005: *Mapping the Mind Gap: A Comparison of US and European Security Strategies*. *SAGE journals*, Security Dialogue, 2012. Hämtad 2012-04-03 från:

<http://sdi.sagepub.com/content/36/1/71>

Chomsky, N. 1998: *Rouge States*. Z-magazine. Hämtad 2012-04-15 från:

<http://www.chomsky.info/articles/199804--.htm>

Consilium S407/08 2008: *Rapport om genomförandet av EU:s säkerhetsstrategi – Att skapa säkerhet i en värld i förändring*. Hämtad 2012-04-24 från:

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/SV/reports/104636.pdf

Council on Foreign Relations 2010: *National Security Strategy*. Hämtad 2012-04-15 från:

<http://www.cfr.org/defensehomeland-security/national-security-strategy-2010/p22232>

Cox, W., R. 2007: *Unravelling Gramsci: Hegemony and Passive Revolution in the Global Political Economy*. Hämtad 2012-04-17 från:

<http://search.proquest.com.ezproxy.bib.hh.se/docview/209698871>

FBI 2005: *Terrorism 2002 – 2005*. Hämtad 2012-04-13 från: <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005>

FN-förbundet Globalis. 2010 *Irak*. Hämtad 2012-04-15 från:
<http://www.globalis.se/Konflikter/Irak>

Furubrant, K. & Norman, A. 2010: *Terrorism i Europa*. Utrikespolitiska Institutet & Säkerhetspolitik. Hämtad 2012-04-24 från: <http://www.sakerhetspolitik.se/Hot-och-risker/Terrorism/Terrorism-i-Europa/>

Försvarsdepartementet 2012: *Statistik och budget*. Hämtad 2012-05-08 från:
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/05/35/69/e833a71f.pdf>

Giddens, A. 1987: *The Nation-State and Violence*. Hämtad 2012-05-23 från:
http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=qqJ753lp-FAC&oi=fnd&pg=PA1&dq=giddens+the+nation-state+and+violence&ots=NSrns7ofC0&sig=BtMSRpbNjErdiQVJ6NkYwWPsuuA&redir_esc=y#v=onepage&q=giddens%20the%20nation-state%20and%20violence&f=false

Hörnqvist, M. & Flyghed, J. 2011: Utanförskap eller kultur? Två perspektiv på terrorismens orsaker i Estrada, F. (red.) m.fl. *Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikalisering*. Kriminologiska institutionens rapportserie 2011:2, Stockholms universitet, Stockholm. Hämtad 2012-03-20 från:
<http://scholar.google.se/scholar?q=varifr%C3%A5n+kommer+hotet&hl=sv&btnG=S%C3%B6k>

IBC. 2012: *Iraq Body Count*. Hämtad 2012-04-23 från:
<http://www.iraqbodycount.org/analysis/numbers/2011/>

Jacobsson, S. 2011: *Usama bin Ladens död. Terrordådet den 11 september 2001*. Dagens Nyheter, publicerad 2011-05-02. Hämtad 2012-04-13 från:
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/nastan-3000-manniskor-dodades-den-11-september>

Kagan, R. 2002: Power and Weakness. Why the United States and Europe see the world differently. *Policy Review*, no. 113 June 1 2002. Hämtad 2012-04-03 från:
<http://msuweb.montclair.edu/~lehelp/RKaganPowerAndWeakness2002.pdf>
<http://www.hoover.org/publications/policy-review/article/7107>

KOM 386 2010: *Meddelande från Kommissionen till Europa Parlamentet och rådet. EU:s strategi för terrorismbekämpning: viktiga framsteg och kommande utmaningar*. KOM (2010) 386, SEK (2010) 911. Hämtad 2012-04-03 från:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0386:FIN:SV:PDF>

Lukes, S. 1974: Power. A radical view. I Warwick Organizational Behaviour Staff (ed.) 2001: *Organizational Studies: Modes of Management*. Hämtad 2012-04-03 från:
http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=NdDt1MaJ42YC&oi=fnd&pg=PA296&dq=Lukes+Power+a+radical+view&ots=B5nbhQuYMK&sig=JoH2K4NZ1f9vZ-CbeDY-hqySyQg&redir_esc=y#v=onepage&q=Lukes%20Power%20a%20radical%20view&f=false

Rhinard, M. & Brattberg, E. (2010) *The EU as a Global Counterterrorism Actor*. Hämtad 2012-01-26. <http://www.ui.se/sidor/the-eu-as-a-global-counterterrorism-actor.aspx>

Malmström, C. 2010: *En inre säkerhetsstrategi för EU*. Hämtad 2012-04-14 från: <http://ceciliamalmstrom.wordpress.com/2010/11/22/en-inre-sakerhetsstrategi-for-eu/>

Nordén, E. 2011: Hotbilder om terrorism i Estrada, F. (red.) m.fl. *Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikalisering*. Kriminologiska institutionens rapportserie 2011:2, Stockholms universitet, Stockholm. Hämtad 2012-03-20 från: <http://scholar.google.se/scholar?q=varifr%C3%A5n+kommer+hotet&hl=sv&btnG=S%C3%B6k>

Norrman, L. 2009: *Bombattentaten som förändrade London för alltid*. Sydsvenskan 2009-01-14. Hämtad 2012-04-24 från: <http://www.sydsvenskan.se/kronikorer/leif-norrman/bombattentaten-som-forandrade-london-for-alltid/>

Office of the Law Revision Counsel 2011: *Annual Country report on Terrorism*. Hämtad 2012-04-13 från: <http://uscode.house.gov/uscode-cgi/fastweb.exe?getdoc+uscview+t21t25+2652+0++%28U.S.%20Code%20Title%2022,%20Ch.38,%20Para.%202656f%28d%29%29%20AND%20%28%2822%29%20ADJ%20USC%29%3ACITE%20AND%20%28USC%20w%2F10%20%2838%29%29%3ACITE%20%20%20%20%20%20%20%20>

Regeringen 2008/2012: *Nationell strategi för att möta hotet från terrorismen*. Hämtad 2012-03-15 från: <http://www.regeringen.se/sb/d/10963/a/110957>

Regeringen 2011: Skrivelse 2011/12:73 *Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism*. Hämtad 2012-03-10 från: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/62/21/53439d04.pdf>

Schoultz, I. 2011: Statsterrorismen som gick upp i rök i Estrada, F. (red.) m.fl. *Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikalisering*. Kriminologiska institutionens rapportserie 2011:2, Stockholms universitet, Stockholm. Hämtad 2012-03-20 från: <http://scholar.google.se/scholar?q=varifr%C3%A5n+kommer+hotet&hl=sv&btnG=S%C3%B6k>

Sveriges riksdag 2007: *Justitiekommitténs betänkande 2007/08:juU30. Nationell strategi för att möta hotet från terrorism*. Hämtad 2012-03-10 från: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/Nationell-strategi-for-att-mot_GV01JuU30/

Säkerhetspolisen 2011: *Om terrorism*. Hämtad 2012-03-19 från: <http://www.sakerhetspolisen.se/terrorism/omterrorism.4.7671d7bb110e3dcb1fd80002841.html>

Tanaka, S 2012: *Terrordåden I Oslo och på Utøya. Utøya-ungdommarna vittnade mot Breivik*. Dagens Nyheter 2012-05-09. Hämtad 2012-05-16 från: <http://www.dn.se/nyheter/varlden/utoya-ungdomarna-vittnar-mot-breivik>

US Department of Defence 2009: *President Signs Defence Authorization Act*. Defence Talk. Global Defence, Aerospace & Military Portal 2009-10-30 Hämtad 2012-05-08 från: <http://www.defencetalk.com/obama-signs-defense-authorization-act-22785/>

Wedin, L. 2004: En säkerhetsstrategi för EU – och Sverige i *Vårt Försvar. För fred, frihet och framtid*. Nr 2 2004. Årgång 115. Hämtad 2012-04-12 från: http://www.aff.a.se/vf2_2004.pdf#page=13

White House 2006: *The National Security Strategy. The United States of America. Mars 2006* Hämtad 2012-04-03 från: <http://www.comw.org/qdr/fulltext/nss2006.pdf>

White House 2010: *National Security Strategy. The United States of America. May 2010*. Hämtad 2012-04-03 från: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf

Övriga källor

SVT 2 2012: *Dokument Utifrån*. Intervju med Bruce Ridell, amerikansk Mellanösternexpert. Programmet visat i Sveriges Television kanal 2, den 1 april 2012.